

UNITÁRIUS ÉLET

Kéthavonta megjelenő folyóirat • 2012. január–február • 66. évfolyam 1. szám

Egy mártír sikertörténete • Egy teológiai hallgató tanulmányútjáról (2)
Servetus éneke • "Mindnyájan el fogunk változni..."
A gyulai unitárius szórvány története (1) • Gyulai Pál - Paulus Julensis rector
A 110 éve született Szent-Iványi Sándor emlékezete
Vagyok, ami vagyok • Székelyharisnya

KEDVES OLVASÓINK!

Rám esett a sor, hogy az új évet megnyitva Önöket köszöntsem. Míg e sorokat írom, február 17-én, a püspökség ablakában sűrűn hull a hó. A megelőző hónapok enyhe, néha tavaszi időjárása után február Afrika közelebbi vidékeit is hatalmába kerítette, így a rekordokat döntő hideggel és hőmennyiséggel azt az érzést idézte fel, hogy rendkívüli időket élünk. Legalábbis nekem ez volt a benyomásom, hiszen több olyan esemény hangulatában éltem, ami erre az érzésre hangolt rá.

Hogy csak néhányat említsek, a január is eseménydús volt. Megállapítottam, hogy sokan kezdtük életünk útját az év első hónapjában. Köztük Elekes Botond főgondnok, aki január 3-án 50. életének küszöbét lépte át. Hogy milyen érzésekkel, arról lehet némi fogalmam, hiszen 10 nappal később jómagam is követtem példáját. Így esett, hogy együtt ünnepeltük ezt az eseményt a püspökségen, szerény harapnivaló és pohár bor mellett. Ezúton is kívánom tehát a szerkesztőség nevében némi humorról, hogy: az Isten az ünnepeltet sokáig éltesse!

Szép kerek szám az 50, és érdekes érzés január 13-án, pénteken megérni. Hát még ha egy másik évforduló is esik ugyanerre a napra, mégpedig a 444-es számmal! Ha Dávid Ferenc egyházalapítónk élne, most bizonyára elgondolkodna azon, hogyan értelmezze ezt a számelméleti csemegét.

Január 13-án ünnepelte ugyanis a Magyar Unitárius Egyház fennállásának 444. évfordulóját, amelynek élményét a Budapesti Unitárius Egyházközség az éter hullámain is igyekezett megosztani. Hogy milyen gondolatokkal, azt mindjárt meg is tudhatják a Kedves Olvasók a túloldalon közölt lelkési és főgondnoki beszédből. Ezt követi Bálint Benczédi Ferenc püspök úr üdvözlője ebből az alkalomból.

Ez a beszéd most úgy tűnik, közelebből hangzik. Nemcsak azért, mert az utóbbi időben gyakran megfordultunk Kolozsváron, de azért is, mert az új alaptörvény legutóbbi kolozsvári értekezletének résztvevői kényszer-menetet diktáltak az elkövetkezendő hetekre annak okán, hogy az egyesülés ünnepélyes pillanatai vésszen közelednek. Munka ugyanis még rengeteg,

idő hozzá képest nem sok, tehát csak reménykedhetünk, hogy néhány önkéntes vállalkozó hősies erőfeszítése és a sűrűbb találkozások árán időben sikerül azt befejezni.

Így reményeink és a tervek szerint átléphetünk az új szakaszba, amelyet még külföldi partnereink is érdeklődéssel követnek – amint ez kiolvasható a brit unitárius teológiai hallgató beszámolójának második részéből az 8. oldalon.

Könyvbemutató rovatunk oldalain három unitárius vonatkozású mű is említésre kerül, majd a szokásos egyházközségi hírek, események következnek, a szerzőktől megszokott alaposan. Köztük természetesen Füzesgyarmatról kapunk a legrészletesebb tájékoztatást, hiszen ezek a beszámolók megbízott püspöki-főjegyzői beszámolók is egyben. A szerző tehát megtesz minden tőle telhetőt, hogy az olvasók úgy érezzék: ők is valósággal részesülnek az egyház, és azon belül a füzesgyarmati egyházközség életéből. Szintén a keleti országrész életéhez kapcsolódik egy hosszabb lélegzetű tanulmány Gyarmathy Zsolt szórványjegyző tollából, melyet részletekben közlünk, valamint egy rövidebb írást Gyulai Pálról, Dávid Ferenc egy munkatársáról.

Retkes Attila szerkesztő társunk egy újabb alapos és színvonalas tanulmánnyal próbál „adósságot törleszteni” Szent-Iványi Sándorról, akinek életrajza országokat és földrészeket ível át tanulmányai és munkássága során, valamint tudomány-területeket is, mint a teológia és lélektan.

Egy új rovatot indítunk útjára ebben a számban alkalmi megjelenéssel, „Interjú” címen. Ennek első részében kérésemre az egyik ötletadó mutatkozik be. Ezzel és a következő két írással újra összekötjük az unitárius világot, hiszen a budapesti hangulatot Farkas Dénes székely-harisnyás emlékei követik Székelyandrásfalváról, majd Charles Dickens hőseinek világa Londonból.

Jó olvasást kívánok!

Gazdag Árpád

Unitárius műsorok a Kossuth rádióban: március 30, május 25, június 29, július 20, augusztus 24, szeptember 28, november 4 (egyes adás) és november 23.

UNITÁRIUS ÉLET • A MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS EGYHÁZKERÜLET LAPJA

Megbízott szerkesztők:
Balácsi László, Gazdag Árpád,
Kászoni József, Retkes Attila
Tördelőszerkesztő:
Gazdag Árpád

Szerkesztőség címe:
1055 Budapest, Nagy Ignác u. 2-4.
Telefon/fax: 311-2801
unel@unitarius.hu
Index: 25 852

Terjeszti, felelős kiadó:
Magyarországi Unitárius Egyházkerület
HU ISSN 0133-1272

Előfizethető lelkési hivatalokban
vagy csekken.

Bankszámlaszám:
11713005-20011631
Egyes szám ára: 400 Ft
Évi előfizetési díj: 2400 Ft

Nyomda: Cerberus Kft.
1066 Budapest, Lovag u. 14.
Felelős vezető: Schmidt Gábor

Kéziratokat nem őrzünk meg
és nem küldünk vissza.
A folyóiratban megjelenő írások
nem feltétlenül tükrözik
a szerkesztőség álláspontját.

Következő lapzártá:
2012. április 10.

Dávid Ferenc igazsága

Olvasmány: Máté 10,1-16. Textus: János 17,3 + Máté 10,16

Ünnepelő Gyülekezet,
Kedves Rádióhallgatók!

A Magyar Unitárius Egyház alapítása 444. évfordulójának megünneplésére gyűltünk össze ezen a jeles napon

Nagy Ignác utcai belvárosi templomunkba. Szeretem a kerek évfordulókat, ezen belül az olyat, mint a mai. Csupa négyes számmal fémjelzett. Ha előlről, ha hátulról olvassuk, visszafele, az évszám ugyanannyit jelöl. Nem kell nekünk ehhez hozzátenni és ebből elvenni semmit. Így szép és így jó és így kerek, ahogy van. Az idén 2012 vízkereszt vasárnapján érkezett el ennek a szép ünnepnek az ideje, azóta hogy őseink 1568. január 6-13. között a tordai országgyűlésen elsőnek a világon kimondták a vallási és lelkiismereti szabadság törvényét.

Emlékezetünkön keresztül idézzük magunk elé újból ezt a régi, számunkra jól ismert törvényt. „Urunk öfelsége miképpen ennek előtte való gyűlésibe országával közönséggel az religio dolgáról végezött, azonképpen mostan és ez jelen való gyűlésébe azont erősíti, tudniillik, hogy midőn helyökön a prédikátorok az evangéliumot prédikálják, hirdessék, kiki az ő értelme szerint, és az község ha venni akarja, jó, ha nem pedig senki kényszerítéssel ne kényszerítse az ülleke azon meg nem nyugodván, de oly prédikátort tarthasson, az kinek tanítása ő néki tetszik. Ezért pedig senki az superintendensök közül, se egyebek az prédikátorokat meg ne bánthassa, ne szidalmaztassék senki az religióért senkitől, az elébbi constitutiók szerint, és nem engedtetik ezt senkinek, hogy senki fogással, avagy helyéből való priválással fenyőgessön az tanításáért, mert a hit Istennek ajándéka, ez hallásból lészön, mely hallás Istennek igéje által vagyon.”

Ebben az erdélyi rendek és karok határozatba foglaltak három alapelvet, amely körül abban a korban Európa-szerte parázs vita folyt és véres harcok dúltak.

- Amikor a prédikátorok az evangéliumot hirdetik, ki-ki az ő értelme szerint tegye azt – hirdeti az első.
- Minden gyülekezet olyan prédikátort tarthasson, akinek tanítása neki tetszik – mondja a második.
- Sem a szuperintendensek, sem mások nem bántalmazhatják, nem fenyegethetik a prédikátorokat vagy másokat vallásukért, mert a hit Isten ajándéka – összegzi a harmadik.

A tordai országgyűlés tehát törvénybe iktatta az evangélium szabad értelmezésének és a prédikátorok szabad megválasztásának elvét, s megtiltotta, hogy hitéért bárkit is üldözzenek. Egyszóval: meghirdette a lelkiismereti szabadságot és a vallási türelmet.

A mai évforduló alkalmából felmerül a kérdés: miért számítjuk az unitárius egyház alapítását a tordai országgyűléstől, amikor még vallásunknak neve,

egyházunknak szervezete sem volt abban az időben? Azért, mert a tordai országgyűlés kimondta a szabad versenyt a hitélet területén, és az unitarizmus nem egyéb, mint a szabad vizsgálódás lehetősége a keresztény vallás dolgaiban, békétűrés a más nézetet vallókkal szemben. Unitarizmus és vallásszabadság egymástól elválaszthatatlan. Itt az unitárius gondolat a vallás szabad gyakorlatának biztosításában rejlik. Amikor később nevet kellett adni a mozgalomnak, unitáriusoknak kezdték nevezni Dávid Ferenc követőit, szemben a háromsághívókkal, a trinitáriusokkal, mert az evangélium kötetlen vizsgálata folyamán visszatértek a jézusi alapra, és az egy istenség eszméjét újították fel.

Az igazsághoz akkor is közelebb kerülünk, ha megállapítjuk azt, hogy a törvény kihirdetésekor egyházszervezete sem volt a mi őseinknek. Dávid Ferenc ugyanis, mint a többi nagy reformátor, nem egy új egyház alapításának az igényével lépett fel, hanem a már meglévőt akarta megújítani. Az unitárius egyház szervezete csak akkor alakult ki, amikor a meglévő egyház és a többi egyházak elzárkóztak a reformtörrekvésektől, sőt ellentámadásba mentek át, és a szabadelvű kisebbségeknek védekezniük kellett.

Név és szervezet – csak külső burok egy gondolat körül, amelyet Dávid Ferenc indított el, amelyet a tordai országgyűlés törvényerőre emelt, és amelyet Dávid Ferenc mártírhalála mélyített el, s tett hinni és élni érdemessé követői számára.

Ezért most, amikor egyházunk alapításának 444. évfordulóját ünnepeljük, nemcsak az egyistenhiten alapuló egyház kezdetéről, hanem a lelkiismereti szabadság és a vallási türelem gondolatáról is megemlékezünk.

Azt szeretnénk felmutatni, hogy ezek az alapelvek miként hatottak és érvényesültek megtartó erőként az eltelt közel négy és fél évszázadon keresztül, ezen belül pedig a kommunizmus nehéz évtizedei alatt, és hogyan lettek a változás után, a lassan magára talált egyház irányt jelző és fejlődést biztosító elvei.

A mai megemlékezés azt is jelenti, hogy az ünnepi érzéseken és gondolatokon túl a mai nemzedék is azonosulni akar és tud ezekkel az eszményekkel, és ugyanazon az elkötelezett hivatástudattal, egyházunk iránti hűséggel éli meg az unitárius hitét és öntudatát, ahogy azt évszázadokkal ezelőtt élt elődeink is tették.

Erdélyben a lutheri, majd azt követően a kálvini reformációval a reformáció folyamata nem ért véget, ezzel a két reformált vallással az nem teljesedett be. A radikális reformáció kellett ahhoz, hogy a reformáció folyamata befejeződjön.

A radikális reformáció fogalma a jeles amerikai tudós, George Hunston Williams kutatásai nyomán honosodott meg az újkori szakirodalomban. Williams

a reformációban jelentkező különböző vallási irányzatok tanulmányozása során a katolicizmustól és az anglikán egyháztól, illetve az evangélikus és reformált egyháztól eltérő áramlatokat illetve a radikális jelzővel.

Már a reformáció korai szakaszában voltak olyan szerzők, akik bíralták a niceai (325), illetve a konstantinápolyi (381) zsinaton elfogadott szentháromsági dogmát. A szentháromság legjelentősebb 16. századi bírálója Miguel Servet (1511-1553) spanyol orvos és teológus volt, aki a *De trinitatis erroribus* című, 1531-ben megjelent munkájában, a dogma tarthatatlanságát bizonyította. Servet művei Blandrata közvetítésével Erdélybe is eljutottak, és a helvét iránytól fokozatosan elszakadó antitrinitáriusok, a spanyol gondolkodó főművéből (is) merítették szentháromságot bíráló tételeiket.

Ez az antitrinitárius álláspont ütközött az 1566-1571 között rendezett nyilvános hitvitákon (Torda, Gyulafehérvár, Marosvásárhely és Nagyvárad) a trinitárius felfogással. Az Isten egységét és/vagy háromságát első ízben 1566. április 24-től 27-ig a fejedelem és tanácsosai jelenlétében a gyulafehérvári zsinaton vitatták meg. Itt Dávid Ferenc és társai elvetették az istenfogalommal kapcsolatos olyan skolasztikus kifejezéseket, mint: „essentia, substantia, persona, natura”, mint olyanokat, amelyeknek nincsenek bibliai alapjuk.

A második gyulafehérvári hitvita 1568. március 8-án kezdődött, és tíz napig tartott. Legjelentősebb eredménye a fejedelem és a rendek nagy részének unitáriussá térése volt.

Az 1570-es évek elejére Erdély magyarul lakta falvaiban és városaiban otthonra talált az új eszméket hirdető felekezet. Az unitarizmus hatása alól a sikeres hitvitáknak köszönhetően a Partiumban és Baranyában élő közösségek sem tudták kivonni magukat. Jelentős szellemi központok alakultak ki: Nagyváradon, Belényesen és Pécsen.

A helyzet politikailag is megérett arra, hogy az unitáriusok 1576-ban önálló egyházi szervezetet hozzanak létre. A szervezett zsinat-konzisztórium jellegű közösségeik 13 egyházkört alkottak, az élükön választott esperesekkel. Az egyház élén a zsinat választotta püspök állt, míg az igazgatás a lelkészek kezében volt.

Dávid Ferenc reformátori munkásságát és tanításait a Bibliára alapozta. Az ő idejében a protestáns reformáció újra felfedezte a Szentírást, amelyben a kijelentést és a vallásos élet kiapadhatatlan forrását vélte felfedezni. A nemzeti nyelvekre lefordított bibliák így lehettek a hitújítás legfőbb eszközei és tekintélyei. Mindenki olvasta vagy hallgatta, ahogyan mások olvasnak fel abból. A hallottakat széles körben magyarázták, abból természetesen következtetéseket vontak le. Ebben a vonatkozásban közismert volt a maga idejében Dávid Ferenc bibliaismerete. Hiányos adataiból nem derül ki egyértelműen az, hogy egyházalapítónk mikor és hogyan fedezte fel a maga számára a Könyvek Könyvét, de valószínű, hogy a

gyulafehérvári és a brassói, majd később az Odera menti frankfurti egyetemen megismeri, megszereti, és tanulmányozni kezdi az Élet Könyvét.

A gazdag ifjú példázatának sarkalatos kérdése ez: „Mit cselekedjem, hogy elnyerjem az örökéletet?” Erre a minden kor minden hívő keresztényét nyugtalanító kérdésre Dávid Ferenc a Bibliában találta meg az eligazító és megnyugtató feleletet, mégpedig textusunkban: „Az pedig az örök élet, hogy megismerjenek téged, az egyedül igaz Istent, és akit elküldtél a Jézus Krisztust.” Korai munkásságától kezdve életének a zsinórmértéke a Szentírás lett, aminek alapján vizsgálta a dogmákat, hitvallásokat, teológiai doktrínákat egyaránt. Nem véletlen, hogy ennek alapján közismert volt bibliaismerete. Annak jelentős részét hely és szöveg szerint akár emlékezetből is idézni tudta. Arator (Szántó) István erdélyi jezsuita, Báthori István fejedelem bizalmasa, a rend egyik főnökének küldött levelében a következőket írta Dávid Ferencről: „...éles elméjű, erős emlékezőtehetséggel rendelkező, a szent iratokban a legjártasabb, úgy, hogy az Ó- és Újszövetség a kisujjában volt.” Nos, ezek figyelemreméltó szavak, hiszen az ellenfél részéről megfogalmazott igazságot tartalmazzák.

Nem véletlen az sem, hogy Dávid Ferenc a Szentírás magyarázatára nagy gondot fordított. A Bibliának csak egy értelmet tulajdonított, amely oly világos, hogy azt még egy „egyszerű, tudatlan ember” is képes megismerni. Maga írja egyik munkájában: „Nincs olyan keresztény, akinek Isten annyi lelket (értelmet) ne adna, hogy a Szentírásból meg ne ismerhetné, mi szükséges az üdvösségre, csak a Szentírást meg ne vesse, mert igaz a Krisztus kijelentése: keressetek és találtok, zörgessetek és megnyitattik nektek.”

Bibliaismeretének egyik elve az, hogy a Szentírás önmagát magyarázza. Erről is Szántó István tudósít: „Dávid Ferencnek szokása volt hogy a Szentírást a Szentírással magyarázza, és ha valamely, az ő magyarázatával ellenkező helyet hoztak fel, azonnal felhozott más hasonló helyeket a Szentírásból, amelyek az ő nézetét erősítették.”

Fontos Dávid Ferenc tanításában az, hogy az Újszövetséget értékprioritásban részesítette az Ószövetség szemben. Bár nem az volt az általános nézet, de megállapítása szerint értékben lényegesebb az Újtestamentum. És ebben a megállapításban már benne van a Bibliának, mint emberi munkának a gondolata. Azt fogalmazza meg, hogy az Ó- és Újszövetség közötti különbség a Törvény és az Evangélium ellentétében tükröződik. „A Törvény harc, félelem, rettegés, az evangélium kegyelem, szeretet, lelki vidámság... A Törvény követel, vádol, az Evangélium ezzel szemben ígér és felel.”

Az Evangélium elsőbbsége kitűnik Dávid Ferenc műveiben található bibliai idézetek és utalások számában is. A Rövid magyarázat című munkájában az ószövetségi idézetek száma 84, ezzel szemben az újszövetségié 321. Prédikációiban 528 alkalommal idéz az Ószövetségből és 1512 alkalommal az Újszö-

vetségből.

Eroteljesen jelentkezik radikális teológiai munkásságában a bibliai egy Istenről szóló tanítás hirdetése: „Nincs az egész derék Szentírásban világosabb és nyilvánvalóbb tudomány, mint az egy Istenről szóló tudomány, amely Istent mindenkor az Írás a mi urunk Jézus Krisztus szent atyjának mond lenni... A Szentírás egy Istent mond és nem hármast, egy Krisztust és nem kettőt, egy hitet, egy keresztséget, egy úrvacsorát. Semmit sem mond kettősnek.”

Dávid Ferenc teológiáját legrövidebben ő maga így foglalja össze: „Az egész Szentírás az egy Istenről tanúskodik, aki mindeneket teremtett, az egy Istennek fiáról, Jézus Krisztusról, aki mindeneket megváltott és a szentlélekről, akivel eljegyeztettünk az örök életre.”

Kedves Testvéreim! Az eddig elmondottakból is kiderül, hogy Déva vára halottja századának a jövő felé bátran haladó reformátora volt. Bogáti Fazakas Miklós kortársa és munkatársa „teologus incomparabilis”-nak (összehasonlíthatatlan teológusnak) nevezi. Ő maga saját magát meg „a megfeszített Jézus Krisztus

szolgájának”. Egész élete Isten- és emberszolgálat volt a Szentírás alapján. A radikális reformáció, a lelkiismereti szabadság és a vallásos türelem biztosításáért folytatott küzdelme számunkra mindig megmaradó érték.

Ezért mondhatjuk el a rá emlékezés évfordulóján, hogy az ő élete számunkra erkölcsi sikertörténet, amely annak ellenére sikertörténet, hogy hősről bukkasztól végződik. Az egyetemes vallástörténet egyik legragyogóbb szelleme úgy hunyt ki, hogy mind a mai napig nem lehet tudni, hogy testének hol a sírhe-lye. De az tény, hogy az unitárius felekezet a mai napig létezik, az unitárius egyház működik mind Erdélyben, mind Magyarországon, s hogy ott van a magyar történelmi egyházak között, mint azok valószínűleg legkisebbje, ami önmagában véve az unitárius eszme sikertörténete.

Kászoni József

(2012. január 8-án, egyházunk fennállásának 444. évfordulója alkalmából a Kossuth rádióban elhangzott beszéd szövegének szerkesztett változata. Felhasználva dr. Kovács Sándor, dr. Szabó Árpád és dr. Erdő János gondolatait.)

Ünnepi Gyülekezet! Magyarországi és Erdélyi Atyánkfiai! Kedves Testvéreim!

Ma, amikor a tordai országgyűlésre és egyházunk megalapítására emlékezünk, feltétlenül érdemesnek látom szóba hozni és röviden körüljárni a közelmúlt egyik történetét. 2011-ben Magyarország Országgyűlése elfogadta a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló törvényt.

444 évvel ezelőtt az akkori Haza elöljárói Tordán a lelkiismereti és vallásszabadságról egy olyan ediktumot fogadtak el, ami a keresztény világban előzmények nélküli volt. Az Országgyűlés által elfogadott határozat nem a véletlen műve: tartalma és szellemisége szervesen tükrözte az akkori magyar közéleti és kulturális elitnek a világképét, hangulatát, progresszió iránti elkötelezettségét, mondhatnám azt is, hogy a történet benne volt a levegőben. Kolozsváron talált menedéket és otthont az akkori nyugati világ számos haladó gondolkodója és tudósa. Mi, unitáriusok mindig is nagyon büszkéek voltunk az 1568. januári eseményekre. Nem véletlenül javasoltuk, hogy Hazánk új alaptörvényének preambulumban hivatkozzanak a szóban forgó ediktumra.

A magyarországi unitárius közösség már nagyon várta az új egyházi törvényt, ugyanis az elmúlt évtizedben azt tapasztaltuk, hogy nagyon sokan visszaéltek az utolsó pártállami parlament által elfogadott, az egyházak és az állam kapcsolatát szabályozó átmeneti jogszabály adta lehetőségekkel. Az utóbbi időben az egyházalapítás világa az ügyeskedők kedvenc terepévé vált, évről évre újabb és újabb álegyházak, offshore egyházak, vallási közösség csomagoló papírával kamufliált üzleti vállalkozások rontották a tartalmukban és formájukban valódi egyházak társadalmi megítélését, az állammal való együttműködésük lehetőségeit. A Magyar Unitárius Egyház elöljárói az el-

múlt néhány évben többször szorgalmaztuk az új egyházi törvény megalkotását. Mindig hangot adtunk azon meggyőződésünknek, hogy az egyháznak, a társadalom egyik meghatározó intézményének, közösségi életünk egyik fundamentumának, megvan- azok az ismérvei, amelyek megkülönböztetik a világ egyéb szereplőitől. Azt gondoltuk és gondoljuk, hogy a valódi egyház megkülönböztethető a talmítól. Ezért javasoltuk, hogy a Haza jogalkotói végre tegyenek rendet a több mint 300 ún. egyház horizontján.

Kedves Testvéreim! Tíz napja megszületett az általunk várt és elvárt új egyházi törvény. Ennek melléklete felsorolja azt a 14 egyházat, amelyet Magyarország a jogszabály hatályba lépésével egy időben egyházként ismer el. Ezek egyike természetesen a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete. Azért mondom, hogy ez természetes, nincs ebben semmi meglepő, ugyanis a magyar unitáriusok egyrészt e hazában 444 éve gyakorolják hitüket, másrészt az unitarizmus a világ több országában több évszázada jelen levő vallás. Kevesen tudják, ezért most is mondjuk el, hogy az Amerikai Egyesült Államok több elnöke is unitáriusnak vallotta magát: John Adams, Thomas Jefferson és John Quincy Adams, de említsük még meg Benjamin Franklint és Ralph Waldo Emersont is.

Kedves Testvéreim! Az egyházi törvény elfogadása után azonnal beindult az a támadási sorozat, ami a magyar parlament minden bátor és hazafias döntését az elmúlt másfél évben követte. Egyesek azonnal aggodni kezdtek a lelkiismereti és vallásszabadságért, Észak-Amerika és Nyugat-Európa számos politikusa a törvény visszavonását vagy módosítását követeli, szankciókat helyez kilátásba országunkkal szemben. Nagyon kíváncsi lennék, hogy a sok aggódó notabilitás közül hányan olvasták el a szóban forgó törvé-

nyünket, az elmúlt esztendőben hányszor voltak templomban, hányszor fizettek egyházfenntartó járulékot gyülekezetüknek, egyáltalán hányan tartják magukat hívő embernek, és hányan ateistának? És hányan tekintették át az Európai Unió tagországai és az Egyesült Államok egyházi törvényeit, az elismert egyházak statisztikáját? Ezek a megmondó emberek vajon hogyan vélekedtek volna a Tordai Országgyűlés ediktumáról?

Kedves Testvéreim! Mi, unitáriusok az elmúlt évszázadokban megtanultuk, hogy kinek higgyünk, kik az igaz emberek és kik a hamis próféták. Tudjuk, kik mérnek kettős mércével és kik állnak az igazság szolgálatában. Ennek is köszönhetjük, hogy megmaradtunk.

Meggyőződésem, ahogy 444 évvel ezelőtt Tordán, úgy most Budapesten is egy jó egyházi törvény született. Meggyőződésem, hogy Magyarországon nincs veszélyben a lelkiismereti és vallásszabadság, sőt azt nemcsak egyéni, hanem közösségi szinten is biztosítja a jogszabály. Azt gondolom, azok fanyalognak és

huhognak, akik nem szeretik az átlátható viszonyokat, akik nem szeretik a rendet.

Azt gondolom, hogy a törvény mindenki számára lehetővé teszi, hogy hitét gyakorolja.

Azt gondolom, hogy az új törvénnyel az unitárius egyház és az unitarizmus történelmi múltjának és társadalmi jelentőségének köszönhetően ismét a helyére került. Azt gondolom, hogy nekünk, unitáriusoknak ismét esélyünk van Magyarországon és a Kárpát-medencében arra, hogy hitünkhöz és vallásunkhoz méltó módon építsük Isten országát. Ebben kérem mindannyiótok segítségét!

Elekes Botond, a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületének főgondnoka

Elhangzott 2012. január 8-án, a Budapesti Unitárius Egyházközség Nagy Ignác utcai templomában az 1568. január első felében ülésező Tordai Országgyűlés által meghozott ediktumra emlékező istentiszteleten, amit a Kossuth Rádió élőben közvetített.

■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

Az Erdélyi Unitárius Egyház

A vallásszabadság napjára püspöki üzenet

létrejöttének időpontját az 1568. január 6–13. napjain Tordán tartott országgyűléshez kapcsoljuk. Ez alkalommal az országgyűlésen részt vevő rendek a vallási ügyek tárgyalása kapcsán megfogalmazták azt a híres határozatot, mely kimondja a szabad vallásgyakorlatot:

„Urunk őfelsége miképpen ennek előtte való gyűlésibe országával közönséggel az religio dolgáról végezött, azonképpen mostan és ez jelen való gyűlésébe azont erősíti, tudniillik, hogy midőn helyökön a prédikátorok az evangéliumot prédikálják, hirdesék, kiki az ő értelme szerint, és az község ha venni akarja, jó, ha nem pedig senki kényszerítéssel ne kényszerítse az ü lelke azon meg nem nyugodván, de oly prédikátort tarthasson, az kinek tanítása ő néki tetszik. Ezért pedig senki az superintendensök közül, se egyebek az prédikátorokat meg ne bántassa, ne szidalmaztassék senki az religióért senkitől, az elébbi constitutiók szerént, és nem enged-

tetik ezt senkinek, hogy senki fogsággal, avagy helyéből való priválással fenyőgessön az tanításáért, mert a hit Istennek ajándéka, ez hallásból leszön, mely hallás Istennek ígéje által legyen”.

Ennek a törvénynek a kimondásától számítjuk a XVI. századi radikális reformációnak a kibontakozását és az erdélyi unitárius egyház megalakulását. Erdély viharos történelmében ennek a törvénynek a tiszteletben tartása teremtetten meg azt a lehetőséget, hogy közel 450 éve a keresztény felekezetek viszonylag békésen éltek egymás mellett, és saját szellemi értékeikkel gazdagították szülőföldjüket.

Az emberi jogokért, a jézusi tanításban gyökerező méltóbb emberi életért vívott évezredes küzdelemben a vallásszabadságért való harc egyik fontos fejezete az 1568-as tordai országgyűlési határozat. Egyetemes vonatkozásban sokan írtak erről a kérdéskörrel, de néhány írást leszámítva még mindig kevesen tudják, hogy Erdély történetének egyik kimagasló szellemi vívmánya a négy bevett vallás szabadságának a biztosítá-

sa. Ezen a téren messze megelőzte Európa fejlettebb nyugati részét a késői középkorban.

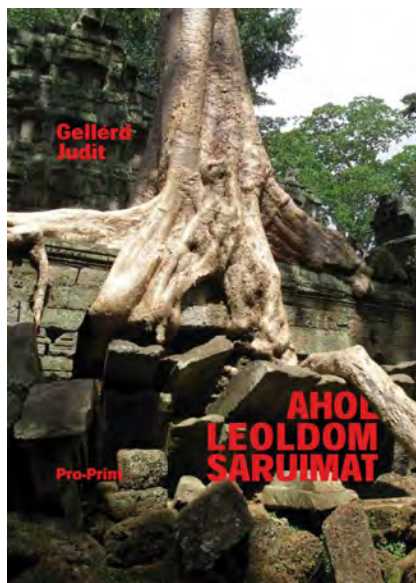
A reformáció különböző irányzatainak képviselői keményen meg kellett küzdenek a szabad vallásgyakorlatért. Az erdélyi rendek bölcsességére mutat, hogy ezt a határozatot megfogalmazták, és törvénybe iktatták egy olyan korban, amikor a vallásos türelem kérdése még ismeretlen.

Mi, erdélyi unitáriusok fontosnak tartjuk, hogy emlékezzünk azokra a napokra, amikor Tordán ez az országgyűlési határozat megszületett, hiszen napjainkban sem mondhatjuk el, hogy az emberiség életében ez egy megoldott kérdés. A politikai és gazdasági zűrzavarban vergődő világunkban jó olyan példákat említeni, melyek segítenek, hogy megtaláljuk az emberhez méltóbb életre vezető utat.

Isten iránti hálánkat fejezzük ki, hogy János Zsigmond fejedelem és az erdélyi rendek az evangélium tanításának szellemében példát mutattak a vallási türelemről, nemcsak az akkori világnak, hanem a ma emberének is.

Bálint Benczédi Ferenc

Gellérd Judit mokasszinjai

Gellérd Judit könyvét olvasva az járt az eszemben, hogy a szerzőnek megadatik egy élet ideje alatt több életet is leélni. Mikor orvosként, mikor meg lelkészként áll az emberek segítségére, hogy aztán íróként gondolkodtasson el, vagy zenészként próbáljon megértetni valamit, amit csak a hegedű hangjaival lehetséges.

De az előbbi négy foglalkozás mellé nyugodtan oda lehet írni ötödiknek a világutazói státust is. Dél-Afrikától Indiáig, Brazíliától Japánig és Koreáig, Örményországtól Hawaii-ig sok helyen megfordult már. Soha nem úgy, mint unatkozó, furcsaságokra, egzotikumokra éhes világcsavargó. Nem kerülgette finnyás nyugati turista módjára azt, ami az utazó számára furcsaságként felkavarja a szemetgyomrot, de főleg a lelket, hanem mindig megértéssel viszonyult ezekhez és igyekezett kipróbálni ő is. Ahol csak megfordult, megkísérelte az ott élő emberek minden napjait élni, megtalálni azt, ami ottani létükben meghatározó jelleggel bír. Ne ítélj meg senkit, míg nem tettél meg egy jókora távolságot az ő mokasszinjában – mondja egy indián közmondás, és Gellérd Judit már nagyon sok és sokféle

népnek húzta fel jelképesen a lábbelijét.

De ahogy a kötet címe is utal rá, igen sokszor ténylegesen vagy jelképesen le is oldotta saruit, amikor megszentelt helyeken járt. Ezen pedig nem csak templomok, szentélyek belseje értendő. A különböző természeti szépségek vagy egyes történelmi nevezetes helyek is tudnak olyan hatással lenni az emberre, mintha szentélyben járna, és a szórtan ámulat talán a legszebb ima, amire a Teremtő csodáinak láttán az ember képes.

Ám leginkább az ott élő emberekre figyel, azokban látja meg az igazi csodát. Idézem: „Persze könnyeztem én is a nyomor fölött együttérzésből és a szépség fölött elragadtatásból. De elkerülni, félrenézni, megbotrálni, utálkozni sohase tudtam.”

Akármerre jár Gellérd Judit, nem, vagy elsősorban nemcsak a külső dolgokat, az épületeket, templomokat, múzeumokat, a különleges tájakat látja meg, hanem ugyanolyan csodaként kíváncsi az ott élő egyes emberek életére, népcsoportok sorsára is. Megpróbál mindig a külszín mögé is belátni, ismét idézem: „...aki csak a piszkot, betegséget, nyomort és kóborló teheneket látja, de a mögötte lüktető életet nem, az ne menjen Indiába, mert nem érdemli meg, hogy a lét ilyen gazdagságát megtapasztalja.” Folyton az őslakosok, kisebbségek sorsát kutatja és veti össze ismételten az itthoni, az erdélyi magyarság, székelység jelenlegi állapotával, múltbéli megpróbáltatásaival, jövőbeli kilátásaival.

A dél-afrikai nemzeti himnusz éneklése a magyar nemzeti imádságot idézi fel benne, a taiwan-i Tarko-hasadékról a Tordai-hasadék, a hawai-i nagy fekete szikláról a Székelykő, a Machu Picchu-n lévő

áldozati oltárról a pünkösdi csíksomlyói nyereg jut eszébe. A koreai falvak házai az erdélyi faluk épületeire emlékeztetik, Alaszka hegyei a Hargitára.

S még Tanzániában sem az oroszlánok és elefántok látványa bűvöli el, hanem az ott tartózkodó itteni golyák, a „mi” golyáink.

De nemcsak próbálja megérteni, beleélni magát az ottaniak életébe, hanem vallástörténész férjével sorozatosan segíteni is próbál rajtuk: különféle segélyszállítmányok tucatjait irányították már a világ minden tájára. Nem utolsósorban Erdélybe is. Különös figyelemmel fordultak mindenkor az olyan kisebbségek felé, akik anyanyelvüket és vallásukat próbálják menteni. Bármerre járt Gellérd Judit, azt kellett látnia, hogy világ népeinek nagy keveredésében a kis népek és kisebbségek folyton a kulturális elszorvasztás veszélyében élnek.

Ez ellen próbál tenni, szóval és tettel.

De akár az örmény genocídiumról legyen szó, vagy az úgynevezett Hawaii-i Trianonról, Gellérd Judit azt a hitet igyekszik erősíteni az emberekben, hogy a népeket, kisebbségeket ért tragédiák nem jóvátehetetlenek. És elolvassa könyvét, nemcsak különféle vidékekről, egzotikus tájakról tudunk meg sokat, hanem az emberekhez való emberséges viszonyulásról is.

Molnár Vilmos

A szerző a Székelyföld szerkesztője. Kötetei: Levél Szingapúrból (novellák, elbeszélések); Az értelmetlen csoda (novellák, elbeszélések); Az olvasó fizetéséről (elbeszélések).

Servetus éneke

Írtam már arról lapunkban, hogy nagyon szeretek könyvtárakban és antikváriumokban bújárkodni. Mindig nagy élményt jelent, ha valami érdekességre bukkanok. Igyekszem azt kijegyzetelni, fénymásolni, ha könyvtárban ér a szerencse, ha pedig antikváriumban, akkor megvásárolom azt a számomra újdonságot.

Évek óta kedvenc „lelőhelyünk” a kolozsvári magyar antikvárium a Mátyás szülőházával majdnem átellenben lévő. Amikor családommal, feleségemmel mentünk, megyünk haza, mindig szakítunk időt arra, hogy akár két-három órát is eltöltsünk ott. Könyvtárunkat több száz, ott vásárolt könyvvel gyarapítottuk az évek során. Amikor csoporttal megyünk haza (évente van ez is), a Mátyás szülőháza bemutatásakor „leszakadunk” a csapattól, és amíg ők a főtéren nézik a szépségeket, mi beosonunk az antikváriumba, és válogatunk ismét. Sokszor a tulajdonos hoz néhány könyvet a raktárból, amit úgy mond, nekünk tett félre, ha arra járunk, hátha megnyerik tetszésünket, érdeklődésünket. Évek óta ismer. Hogy csak egyet említsek, feleségemet azzal örvendeztette meg, hogy eltette számára a Tormay Cecile Összes műveinek gyönyörű szép kiadását (10-nél több kötet), amiből egy kötet hiányzik. Azóta is, van annak hat éve, keresi és várja, hogy mikor pótolhatja ki a sorozatunkat. De számos más könyv-ügyben is segített nekünk igazi tudós szakértőként, mert ő nem csak árusítja a könyveket, hanem ismeri azoknak történetét, lelkét.

Történt, hogy az alaptörvény előkészítő bizottsággal január végén újra Kolozsváron jártam. Első reggel a csúnya esős havazásban felkerestem az antikváriumot, amíg kezdődtek a tárgyalások a püspökségen. Másfél óram

volt bújárkodásra. Mint mindig, most is ajánlott félretett könyveket szebbnél-szebb kiadásban, amik közül már nekünk is megvan jó néhány, de így is a keresgélés és ajánlás után 14 könyvvel sikerült könyvgyűjteményünket gyarapítani.

Most egy szerény külsejű, de tartalmas könyvről szólnék. A polcon keresgélve megakadt a szemem a nagy formátumú, szép kivitelezésű könyvek közt egy szerényen meghúzódozó, az énekeskönyvünkénél is kisebb formátumú, vékonyabb könyvön. Címe: *Őszi harmat után...*, 260 oldalas könyvecske.

Mindig is érdekelt a zene, főként a népi alkotások, hiszen életünknek egy része az éneklés, dalárdák szervezése, vezetése, fellépések, szereplések templomokban vagy más rendezvényeken.

Kíváncsian vettem kezembe és kezdtem lapozgatni, elgondolkodva azon, hogy az ilyen típusú énekek számos más gyűjteményünkben már megtalálhatók, s tud-e ez a könyv újdonságot tartalmazni. Hát tudott...

Az otthonról, az erdélyi évekből ismert Haladó hagyományaink 22. kiadványát böngésztem, amit a bukaresti Állami Irodalmi és Művészeti Kiadó jelentetett meg és nyomtattatott ki a Kolozsvári Nyomdaipari Vállalatnál. A könyv alcíme, Szemelvények két ismeretlen, XVII. századbeli énekeskönyvből, még jobban felkellette érdeklődésemet. Ismerős nevekre bukkantam, akiknek munkásságáról egyet s mást már ismertem. A belső címlapon ez áll: „Bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Kocziány László.” A hátsó belső borítón a könyv szerkesztőjeként Kacsó Sándor szerepel.

Amikor visszatértem a püspökségre részt venni a tárgyaláson, elűjsárgoltam társaimnak, hogy milyen könyvre akadtam, hogy

megtalálható benne szellemi elődünk, Szervét Mihály éneke is. Dr. Kovács Sándor teológiai tanár is felkapta a fejét a hallottakra, s aztán hamarosan megmondta a címét is a kiadványnak, azt is megemlítve, hogy az 1990-es évek elején ő is használta ezt a kiadást. Dr. Barabássy Sándor társunk, aki egyházkerületünk főgondnohelyettese, miután kezébe vette a könyvet, hívta fel a figyelmemet arra az érdekes egybeesésre, hogy a könyv nyomdai munkáját éppen 1956. október 23-án kezdték el, az igazi nyomást csak 1957. január 9-én, és 1600 példányban (1080 fűzött és 520 kötött) jelent meg.

Ez az élménybeszámoló nem akar tudományos értekezés lenni. Azért osztom meg az Olvasóval, hogy legyen kedvünk történelmi értékeink után bújárkodni, és azokat a nagyközönség elé tárni. A tartalmas, 40 oldalas bevezető tanulmányban Kócziány László ismerteti a két énekeskönyv sorát, valamint szerzőinek, összeállítóiknak (szerkesztők?), másolóinak kilétét, néhány életrajzi adatát. Abban az időben a két énekeskönyv a székelykeresztúri múzeumban volt.

Dr. Klaniczay Tibor adta az első bibliográfiai leírást erről a két könyvről. Bathó Mihály énekeskönyve 1710?-1728 között született, a Czombó Mózesé pedig 1772-1811 között. A Bathó Mihály énekeskönyve Homoród-szentpálról került a múzeumba, az ott élő Bathó utódoktól. A Czombó Mózes énekeskönyve pedig a nyikómenti Kadács községből. Bathó Mihály neve nem szerepel az unitáriusok papjai és tanítói között. Kócziány szerint Homoródkarácsonyfalváról került a kolozsvári unitárius kollégiumba, és „azok közé a művelt székely köznemesek közé tartozott, akik iskoláik bevégezése után visszavonultak birtokukra, vagy valamelyik főúr familiárisává szegődtek... Bathó műveltségére jellemző: szép, olvasható írása, díszítő ösztöne, ...latinus mű-

veltsége, és nem utolsó sorban kiváló érzéke, mellyel összeválogatta verseit, végül a szövegek hűségese visszaadása.”

„...Czombóráról csak annyit állapíthatunk meg, hogy néhány iskolai év után, amit talán az akkor már működő székelykeresztúri unitárius gimnáziumban végzett, visszatért falujába, ahol főleg gazdálkodással foglalkozott, mert írásán, betűformáin, rossz latinságán nem látszik magasabb műveltség nyoma... Betűformáin látszik, hogy többet foghatta az ekeszarvát, mint a tollat. Viszont diákköszöntői, latin nyelvű versei mégis azt mutatják, hogy járt középiskolában... Tartalmilag a két énekeskönyv változatos képet mutat: egyházi énekeket, köszöntőket, alkalmi énekeket, virágénekeket, siratókat, széphistóriákat, bibliai históriákat, stb. foglal magába... Az egyházi énekek alapján kitűnik mindkét énekeskönyv unitárius jellege, mert mindkettő-

ben olvasható az Igaz Unitáriusok Éneke, mindkettő elhagyja a katolikus vagy kálvinista eredetű egyházi énekekből a szentháromság dicsőítését, a Czombó-énekeskönyv pedig ezenkívül a Kálvin által kivégeztetett Servetus énekét is közli.”

Mielőtt mi is leközeljünk, álljon itt még az előzőekben is idézett Kóczyán-bevezető utolsó mondata: „Mindkét énekeskönyv értéke kétségbevonhatatlan: terjedelmük, anyaguk révén új távlatokat nyitnak meg a régi magyar irodalommal foglalkozók számára.” És most jöjjön az ének:

„Uram Jézus, tőlem ne fuss,
Mert én hű szolgád vagyok,
Reám tekints, béreiddel hints,
Mivel kénaim nagyok.
Siess, jöjj el és ne hagyj el,
Míg erőmben elfogyok.
Nagy véletlen és kegyetlen
Ellenség rám támadott:
Szidalmazva, megkéneözve

Hóhérr kezében adott.
A fájdalom s a szidalom
Szintén szívemig hatott.

Téged gyaláz s földig alá
Az ellenségnek szája:
Tieidet s híveidet
Öli vágja szablyájá.
Poklot nyitja s tágasítja
Vallásának formája.

Kelj fel immár, mert szívem vár,
És jöjj el sietséggel,
Velem jól tégy és nékem légy
Mennyből segítségem,
Kénaimot s fájdalomimot
Szenvedjem békességgel.

Ne engedjed, ne szenvedjed,
Többé káromoljanak;
Megtérjenek és éljenek,
Engedd, hogy megvalljanak,
Te szolgáid és vallóid
Ne hadd, megtagadjanak.”

Az „Őszi harmat után...” alapján összeállította:

Balázs László

Mesés Magyarország

Megjelent Száraz Miklós György tollából a *Mesés Magyarország* című könyv, melyben nagy részt szentel az unitáriusoknak. Ez a képes könyv 23 tanulmányt tartalmaz, melyben az unitárius rész a legterjedelmesebb, a könyv nyolcadát teszi ki.

A könyv bemutatójára 2011. december 9-én került sor a Nyugati-téren található Alexandra könyvesházban. A szerzővel Sári László tibetológus-rádiós beszélgetett.

Száraz Miklós György állítja, hogy ebben a könyvében sem mond semmi újat, egyszerűen csak mesél dolgokról, amik érdeklik. Viszont úgy mesél, ahogy neki tetszik és csak Ő láthatja így a dolgokat. Onnan közelít, ahonnan mások nem. Érdeklik a rejtélyes ügyek. Száraz Miklós György a 288 oldalas, színes albumról elmondta: ezúttal is a történelmi Magyarország területén található titkok, rejtélyek nyomába eredt.

Létezik sok sajátosan magyar ügy, olyan dolgok, amik a mi földünkön sarjadtak, mi adtuk az emberiségnek, vagy a véletlennek köszönhetően nálunk találha-

tók, itt őrződtek meg. Akadnak köztük olyanok is, melyek indulatokat kavarnak. Az unitárius vallás, a pálosok és titkaik, a rovásírás rejtelmek, Csörsz árkanak legendái, a zalai Mocsárvár talányai, és persze a kincsek. Mind olyan témák, melyek alkalmasak arra, hogy vitát gerjesszenek, meglódítsák a fantáziánkat.

Különleges élmény, ahogy a szerző mesélve, adomázva közel hozza a történelmet hozzánk, jogos örököseihez, különösen hozzánk, unitáriusokhoz.

„Büszkének lehetünk ezekre az értékekre, mert a mi szellemi termékünknek számítanak, vagy mert a szerencse folytán Magyarországon található” – jegyezte meg Száraz Miklós György.

Internetes ismertető alapján:

Léta Sándor

Beszámoló egy teológiai hallgató tanulmányútjáról a magyar unitáriusokhoz (Budapest és Erdély), március-április 2011.

Részletek a tanulmányból, 2. rész

Mit tanulhatunk a magyar unitáriusoktól? Kétségtelen, hogy kintartásuk és elkötelezettségük az évszázados üldözések alatt őszinte elismerést érdemel. Ennek ellenére én nem hiszem, hogy a brit unitáriusok visszatérhetnek egy egyszerű unitárius teológiához, és bizonyos, hogy nincs szükségünk hitvallásra sem. Felekezetünk nem csupán unitárius hagyományokra épül, és életszemléletünket sem jellemzi kizárólagosan az unitárius teológia.

A közelmúltban a brit unitáriusok különféle hitfelfogásokat tettek magukévá. Az a teológiai nézetkülönbség, amely ma a világ unitáriusnak nevezett közösségeit jellemzi, nem meglepő. A Nemzetközi Unitárius Univerzalista Tanács elnöke, Brian Keily lelkész is kiemelte 2010-ben, Nottingham-ben, az unitárius és szabadelvű keresztény egyházak éves közgyűlésén tartott előadásában: „Az unitarizmus nem jelent egy egységes hitfelfogást, hanem inkább a szabadelvű közösségek vallásos tapasztalatainak gyűjteményét.”*

Hadd zárjam az eddigieket egyik legmélyebb benyomásom felidézésével, mégpedig azzal az egyszerű, de erős elkötelezettséggel, amely a magyar unitáriusok szertartásában megnyilvánul. Mindenik egyháztag, amikor belép a templomba, egy csendes imát mond: „Beléptem az imádságod házába, kegyes Istenem. Imáim téged keresnek, és hallom hangodat. Szerető Istenem, légy velem, mutasd meg szent arcot. Töltsd be szívemet és lelkemet, hadd érezzem szerető jelenléted.”**

Csendes, elmélkedő nyugalom tölti be a templomot a szertartás alatt. A magyar unitáriusok ezzel a nyugodt hittel próbálják megélni a hét minden napját, az élet minden területét, és ez a szellemiség az, amelyet mi, brit unitáriusok is magunkévá tehetünk.

ÁLTALÁNOSABB VÁLTOZÁSOK

Magyarországon és Romániában az unitárius közösség jelentős változásnak néz elébe. Az első ilyen változást a Magyar Unitárius Egyház két ágának szervezeti egyesülése jelenti. Természetesen Magyarország és Erdély politikai elszakítottóságban létezett 1920 óta, de a Magyarországi Unitárius Egyház szervezeti különválása csak 1948 után, a kommunizmus idején következett be. Ennek ellenére – amint Bálint

Benczédi Ferenc püspök személyesen tájékoztatott erről – az egyház két része „mindörökké egy volt a mi szívünkben”. Most szervezetileg is egyesülni fognak. Ez a folyamat várhatóan két évig fog tartani.

Második jelentős változás: a Magyarországi Unitárius Egyház visszakapta az ingatlanokat, amelyeket a kommunista rendszer idején elveszített. A budapesti központi épület, amelyet az állam a kommunista időszakban elvett, hivatalosan is visszakert egyházi tulajdonba. Ez az örömdetes esemény sok fejtevést is okoz. A nagy épület ugyanis meglehetősen rossz állapotban van, továbbá számos lakást magában foglal, amelyet az állam alacsony díj fejében bérlőknek adott ki. Most az unitáriusok nemcsak hatalmas összegeket kell kifizessenek az épület helyreállítása érdekében, de a lakók esetleges ellenszenvét is el kell viseljék a bérleti díjak rendezése során.

Habár Erdélyben néhány éve az elkobozott ingatlanok visszaadása már folyamatban volt, itt is történetek jelentős változások. Az unitáriusok visszakapták a tulajdonjogot a kolozsvári központi épület melletti iskolaépületekre. Ez lehetővé teszi számukra, hogy ellenőrzésüket kiterjesszék az iskolára, amelyet pillanatnyilag fenntartanak, és amely ebben a nagyméretű ingatlanban talált otthont.

További fontos változás, hogy az Erdélyi Unitárius Egyház úgy döntött, Kolozsváron és a Kelet-Erdélyben lévő Székelykeresztúron fenntartott két iskolai intézményét is teljes ellenőrzése alá vonja. Ezt a döntést a román kormány egy törvénye teszi lehetővé. Semmi sem történik máról holnapra – és ha egyáltalán megtörténik, azon a garancia-vállaláson múlik, mely által az állam továbbra is biztosítja az egyházi iskolák fenntartását.

Azt is megtudtam, hogy a magyar kormány nemrég úgy döntött, megadja az állampolgárságot minden magyarnak, aki határain túl él. Azok az erdélyi magyarok, akikkel beszéltem, nagyon örvendtek e döntésnek, amely lehetővé teszi számukra egy második állampolgárság megszerzését a román mellett. Habár elfogadják, hogy Erdély Románia része és a határok változása nem valószínű, ennek ellenére magyar állampolgároknak érezhetik magukat. (...)

SZERVEZET ÉS EGYHÁZPOLITIKA

Amint fennebb is megjegyeztem, a Magyar Unitárius Egyház alapvetően protestáns hagyományok alapján jól kidolgozott szervezettel rendelkező, egymásra épülő szintekből áll, élén a püspökkel. A püspöknek négy tanácsosa van, akik különféle területeken dolgoznak: adminisztráció (beleértve a külföldi kapcsolatokat); nevelés (iskolák); felsőokta-

* "Unitarianism is not really a global faith. Rather, it is a collection of indigenous expressions of the liberal religious spirit."

** Bizonyára a „Hajlékmodba, templomodba...” (20) c. énekről van szó.

tás (teológiai szeminárium) és pénzügy. Ugyanakkor van egy püspök-helyettes is, és hat esperes, akik a hat erdélyi egyházkör felügyeletét látják el (a tervek szerint Magyarország egy újabb egyházkör, illetve egyházkerület lesz ezen az egyházi struktúrán belül). Csupán a püspök van teljes munkaidős alkalmazásban, a tanácsosoknak más állásaik is vannak. A püspök-helyettesnek és az espereseknek nagy létszámú egyházközségeik vannak.

Erdélyben az egyházi szervezet sokkal bonyolultabb, mint nálunk. Nemzeti szinten egy végrehajtó bizottság áll az élén, amely a napi feladatokat ellátja. Ennek tagjai a püspök, püspök-helyettes, két gondnok, közügyigazgató és a négy püspöki tanácsos (akik hivatalból tagok). Köri szinten a hat körben esperesek, esperes-helyettesek és 12 választott gondnok van. Gyülekezeti szinten az egyházvezetést a lelkészek látják el (és a segédlelkészek a nagyobb gyülekezetekben).

Nemzeti szinten három határozathozó szerv létezik: A) a Zsinat, amelynek hatásköre csupán a szervezeti és az alaptörvény kidolgozására és a püspök megválasztására terjed ki, illetve a lelkészek felavatására. 220-240 tagja van, melyben részt vesz az összes lelkész és ugyanannyi választott képviselő. Háromévente egyszer tanácskoznak. B) Az éves közgyűlés, a fő döntéshozó testület, amely viszont nem változtathatja meg az alaptörvényt. Körülbelül 130-140 tagja van, lelkészek és választott világiak. Értékeli a tisztségviselők éves beszámolóit, és megválasztja a fő tisztségviselőket (kivéve a püspököt). C) Képviselő Tanács, a főbb kormányzó és döntéshozó szerv, amely negyedévente ülésezik. 35 tagja van, amelyet az éves közgyűlés választ, amihez hozzájönnek azok, akik hivatalból tagok (püspök, tanácsosok és esperesek). A felekezet életének felügyeletét látják el és több bizottsága van: esperesi, pénzügyi, jogi, oktatási és a médiáért és kiadványokért felelős bizottság.

Továbbá van a köri közgyűlés, a köri végrehajtó és a felügyelő bizottság (a gyülekezetek számára). Helyi szinten évente tartanak közgyűlést, az irányítást a keblitanács és gyülekezeti bizottságok látják el, élükön az elnökkel.

Két egyházi kiadvány van: az *Unitárius Közlöny*, amely havonta és a *Keresztény Magvető*, amely negyedévente jelenik meg, és tudományos jellegű cikkeket közöl. Mindkét kiadványnak megvan a szerkesztő-bizottsága, amelyet az egyházi kiadványokért felelős bizottság felügyel.

Az unitárius lelkészképzés a kolozsvári teológiai szemináriumban történik, együtt a református (a nagyobb partner) és a lutheránus teológiai hallgatókkal. Ez az egyesülés a kommunista rendszer által erőszakkal kivitelezett megoldás volt, de ma már mindhárom felekezet elismeri ennek a helyzetnek előnyeit is. Mind a négy unitárius tanárral találkoztam, beleértve dr. Rezi Elek jelenlegi rektort is, és szerencsém volt részt venni egy szónoklattan órán. Pillanatnyilag 25 unitárius teológiai hallgató van, akiknek harmada nő, és hat évig folytatják tanulmányaikat (az utolsó

két évet gyülekezetben töltik). Vannak hasonlóságok a Manchester-i szemináriummal olyan tantárgyak esetében, mint pl. bibliaismeret, amelyet együtt, míg a felekezeti történelmet és teológiát a különböző felekezeti hitelveknek megfelelően tanulják.

Nemzetközi viszonylatban a magyar unitáriusok az ICUU, az IARF és az Európai Szabadelvű Protestáns Szervezet tagjai. Messzemenően legfontosabb kapcsolat az ICUU. Továbbá létezik egy nagyszabású testvér-egyházközségi program az unitárius univerzalista egyházközségekkel. Majdnem mindenik erdélyi gyülekezetnek és néhány magyarországinak van ilyen kapcsolata. Az unitárius univerzalista gyülekezetek támogatást biztosítanak az erdélyieknek, és ezért ők nagyon hálásak. Rendkívüli támogatást élveztek különféle tervek megvalósításához (egyházi levéltár), a lelkészek pedig éves ösztöndíjat Egyesült Államok-beli tanulmányaikhoz. Csupán néhány kapcsolat marad a brit unitárius és a hollandiai remonstráns gyülekezetek számára.

A magyar unitáriusok szeretnék kapcsolataikat kiterjeszteni a brit unitáriusok felé is. Természetesen, lelkészeik továbbra is látogatják a Manchester-i (Unitarian College, Manchester) és Oxford-i teológiai intézetet (Harris Manchester College, Oxford).

KÖSZÖNET

Az egyházi vezetők nagylelkűen áldoztak rám idejükből, hogy megérthessem egyházukat. Szeretném mindnyájuknak melegen megköszönni a segítséget és a vendégszeretetet. Nehéz egyeseket kiemelni, de különös hálával tartozom Bálint Beneczédi Ferenc erdélyi püspöknek, Nagy László püspök-helyettesnek, Gyerő Dávid és András Benedek tanácsosoknak a segítségért és az idejükért, amit velem töltöttek. Budapestre külön köszönetem küldöm Kászoni József lelkésznek és Gazdag Árpád tanácsosnak.

TOVÁBBI TEENDŐK

Megbeszélésen fogok részt venni az egyházi közgyűlés és az ifjúsági szervezet elnökével, ahol majd felmérjük a magyar unitáriusokkal való kapcsolat kiterjesztésének lehetőségeit. Cikkeket közlök majd utamról kiadványainkban, amelyekben főként a partnerkapcsolatok lehetőségeiről számolok be, illetve ismertetni fogom az erdélyi tanulmányutak megszervezésére és az ottani közösségekkel való kapcsolat felvételére vonatkozó tapasztalataimat. Továbbá, ígéretem szerint jelentést teszek mindkét tanulmányi intézetünk eljáróinak, melyben megemlítem, hogy a Magyar Unitárius Egyház a jövőben is szívesen lát hozzáam hasonló unitárius teológiai hallgatókat.

Továbbá meg kell jegyeznem e helyen, hogy a londoni Channing School igazgatónője megkért: tárgyaljak egy Channing tanulmányi ösztöndíj lehetőségéről erdélyi diákok számára. Ezt meg is tettem és be is számoltam a hölgynek a pozitív eredményről.

London, 2011. június

(Fordította: Gazdag Árpád)

A beregi unitárius szórvány élet-erős közösség. Az elmúlt évben öt keresztelőt (két lány és három fiú) és két esküvőt tartottak. Igazán ez fémjelzi életképességét.

Havonta egy istentiszteletet és 1-2 ifjúsági összejövetel van szombat délutánonként. A lelki és szociális élet gondozására három bázisközpont (házi gyülekezési helyek) alakult ki a szórványban.

Az első Vásárosnaményban, a Széchenyi utcában, Balogh Zoárd bázisvezető házában van, a második bázishely Gergelyiben a Viola utcában, Lakatos Zsolt bázisvezető házában, és a harmadik Ugornán, a Nefelejcs utcában, Balogh Zsolt lakásán található.

Ezekben a központokban kis

imahelyek létesültek, ahol 2-3 család apraja-nagyja gyűl össze hétvégeken, Bibliát olvasgatnak, vallásos dalokat énekelnek, vagy zsoltárokat tanulnak. Úgy tűnik igény van ezekre az összejövetelekre, a közösség erősítésére. Balogh Krisztina öt gyermekes hívünk házában a kis csoportos hittanosok gyűlnek össze hétvégeken hittani foglalkozásokra.

Mindezek fényében nagyobb bizalommal léphetünk a következő egyházi évbe.

Felhős Szabolcs

FÜZESGYARMAT

A bevezetett szokásnak megfelelően tartott újévi istentisztelet (melyet az egyházvezetés két legfelső képviselője tart évek óta a Nagy Ignác utcai templomban) szépen sikerült. Utána fogadás következett a gyülekezeti teremben tartalmas beszélgetésekkel, ahol sokan elmondhatták, kifejthették véleményüket, meglátásaikat az egyházi életünk előző évbéli fontosabb eseményeiről, történeteiről.

Január 2-án felemelő élményben volt részünk feleségemmel az Operaházban. Egyházunk képviselőiben jelen voltunk egy magas színvonalú előadáson, ahol kiváló művészek énekeltek, szavaltak, zenéltek nagy szerzőink műveiből ez ünnepi alkalmon, amikor életbe lépett Magyarország új Alaptörvénye. Schmitt Pál, Magyarország köztársasági elnöke meleg szavakkal méltatta és ajánlotta az országnak az új alkotmányt.

Az élmény feledtette azt a borzalmas eseményt, ami az Operaház előtt folyt, ahol feldühödött népes tömeg tüntetett tiltakozva az alaptörvény ellen. Alig tudtunk a tömegen átvergődni. Gúnyos megjegyzések között szorítottak mind jobban és jobban össze, valósággal felnyomtak a kirakatok ablakára és a falakra elállva a járdákat is. Végül, nem haladva előre, a rendőrség segítségét kértük egy 8-10 személyből álló csoport, elmondva, hogy kik vagyunk. Azt a parancsot kapták telefonon, hogy két megtermett rendfenntartó kíséren el az Operaház bejáratáig, vigyázva épségünkre. Végül megérkeztünk, hazafelé is rendőrség vigyázott az ünnepségről hazatérők útjára. Az előadás utáni fogadáson kellemes érzés volt országunk vezetőivel találkozni, kezet fogva eredményes újesztendőt kívánni (Orbán Viktor, Schmitt Pál, Kö-

vér László, miniszterek, államtitkárok, itthoni és európai parlamenti képviselők, a művész- és tudósvilág képviselői, egyházi vezetők, sportolók, intézmények vezetői, stb.).

Visszatérve Füzesgyarmatra a boldog újévkezdésbe szomorúság vegyült. Ismét temetésre kellett kényszerülni.

A megelőző napokban, az óév búcsúztatása előtt, Darvason, a református család kérésére temettük el december 29-én Haraszi Lászlót, aki 88 évet élt. Tavasszal ment el felesége, őt is mi búcsúztattuk, de az egyedüllétet a férj nem bírta sokáig, hamar elment utána. Adjon Isten a szülőknek csendes pihenést!

Január 4-én nagy részvétel mellett temettük el Nagy Antal, 50 évet élt református testvérünket. Egy évvel ezelőtt támadta meg a gyilkos kór, hősiesen küzdött ellene családja aggódó féltése mellett, mindenki biztatásával, mert terebélyesedő családjának ezután még nagyobb szüksége lett volna az ő maradására. Mindhárom lánygyermeké unitárius. Id. Kovács Lajos presbiterünk veje volt. Isten vigasztalja a veszteseket!

Január 8-án a Vallásszabadság Napja (az Erdélyi Unitárius Egyház nyilvánította a Vallásszabadság Napjának január 13-át, az 1568-as tordai országgyűlés befejező napját) alkalmából emlékestentiszteletet tartottunk az alkalomhoz illő műsorral.

Január 11-én ismét temetési szertartást végeztünk. Darvason búcsúztattuk el Fekete Imre, 92 évet élt görögkeleti testvérünket. A baráti család (unokáit tanítottam az iskolában) kért a szertartás elvégzésére. Nagyszámú résztvevő együttérzése mellett kísértük utolsó útjára. Isten adjon vigasztalást a gyászolóknak!

Január 14-én Budapesten megtartottuk ez évi első lelkes értekezletünket szép érdeklődés mellett.

Január 15-22 között tartottuk az Egyetemes Imahét alkalmait, amelyen nagy lelkesedéssel és sikerrel vettünk részt, a beérkezett beszámolók szerint egyedül az egyházkerületünkben. (Lásd a cikkünket!)

Január 19-én újra búcsúztatásra kértek fel. A Vadasztársaság elnökének, aki egyházközségünk önzetlen támogatója, Erdélyt szerető és járó barátunk édesanyját temették. Györi Lajosné Szekeres Margit református testvérünk rövid, de türelemmel viselt betegség után, 83 éves korában halt meg. Klubunknak és dalárdánknak is lelkes tagja volt, amíg eljárt és részt vett a klubéletben. Adjon Isten csendes pihenést neki!

Január 22-én az Imahét zárásának napján, amely egybeesett a Magyar Kultúra napjával, megemlékeztünk nemzeti imádságunk, a Himnusz születésnapjáról és szerzőjéről, Kölcsey Ferencről, alkalmi műsorral.

Január utolsó hete sűrű volt. 23-án elnökségi ülés Budapesten, 24-én indultunk Kolozsvárra az alaptörvény szerkesztő bizottságának ülésére, amely 25-én és 26-án zajlott. 26-án részt vettünk egyházkerületünk képviselőjében Kászoni József budapesti lelkesztársunk édesanyjának temetésén, majd elindultunk haza.

Január 29-én a Hajnal István Idősek Otthonában megtartottuk az idei esztendő első istentiszteletét.

Január 30-án részt vettem a Polgármesteri Hivatalban a 2012. évi eseménynaptár összeállításában, ahol nemtetszésemet fejeztem ki annak kapcsán, hogy bizonyos kezdeményezésekre a városi rendezvények közül csak az augusztus 20-i ünnepre igényelnek ökumenikus istentiszteletet. Visszalépésnek tartom ezt, mert az előző, baloldali városvezetés idején sikerült kiharcolni, hogy ökumenikus és a várossal közös legyen a március 15-i nemzeti ünnep; a Kommunizmus Áldozatainak Emléknapja február 25-én; a június 4-i trianoni megemlékezés; augusztus 20-i Szent István, ill. az államalapítás ünnepe; az október 6-i Aradi 13 Vértanú Emléknapja és az október 23-i 1956-os megemlékezés. Ezt így lenne jó tovább vinni, ha lehet.

Február 11-én Budapesten délután 3 órától a XII. kerületi Turul szobornál egyedüli egyházvezetőként beszédet mondtam az 1945. évi, ún. „kitörésben” elesett katonák és civilek emlékére. A Turul szobor talapzatán 1100-nál több név szerepel, az elesett hős magyar katonák mellett erdélyi és székely katonák is. Szakály Zoltán történész professzor, Lányi Zoltan egykori harcos, volt államtitkár előadása mellett Takács Bence színész, az Echo Tv. műsorvezetője elmondta Mécs László: Fényt hagyni magunk után című versét. E sorok írója beszédében több versidét mellett Illyés Gyula: Ne feledd a tért című versét is elmondta.

Február 13-án megbeszélést folytattam városunk

polgármesterével, Bere Károllyal az egyházközségünk 2012. évi életéről, elképzeléseiről. Sikerült a fenti panaszom megbeszélése, valamint az egyházközségi rendezvények nagyobb támogatása, köztük a nyárra tervezett erdélyi, székely kirándulás megsegítése.

Február 18-án részt vettünk Bélmegyeren a klubunkkal és dalárdájával egy felnőtt farsangi rendezvényen.

Február 19-én farsangolós gyermek-istentiszteletet tartottunk. „Szolgált” Csordás Gergő megkonfirmált középiskolás és unokaöccse, Köleséri Martin hittanos. Mintegy tíz gyerek öltözött maskarába (királynő, vasutas, madárijesztő, pityókos komédiás, Sárkányölő Szent György, kakas, minden szerelő, bohóc, robot, boszorkány érdekes, humoros mondókákat adva elő. Utána elfogyasztottuk az agapét, a teát, rengeteg tombolatárgy kisorsolása és megnyerése mellett. Ez alkalommal csak gyerekek nyerhettek.

Február 26-án istentiszteletet tartottunk a Kommunizmus Áldozatainak Emléknapja alkalmából. Beszédet mondott városunk polgármestere, Bere Károly. Ökumenikus városi rendezvénynek hívtuk össze ezt a megemlékezést, de már érződött a fent említett romboló munka eredménye a távolmaradásokban. Felkért szavalók és dalárdánk az alkalomhoz illő verseket, énekeket adtak elő. Fejet hajtottunk az elmúlt évben felavatott „Soha többé!” márványtábla előtt. Minden évben meg kívánjuk tartani ezt a megemlékezést.

Február vége, március eleje ismét Kolozsvárra visz az alaptörvényünket szerkesztő bizottság ülésére. Március 3-án feltucat környékbéli klub részvételével rendezvényünk lesz a Nők Napja alkalmából, amikor az Önkormányzat támogatásával (virágok és anyagi támogatás) köszöntjük, ünnepeljük a megjelent nőket.

Március 4-én Gyulán a Pándy Kálmán Megyei Kórház ökumenikus kápolnájában megtartjuk évi első istentiszteletünket, amely alkalommal beszámolunk a szórványgyülekezetről 2011. évi tevékenységéről.

Március 9-10. napjaira az Önkormányzat határmenti konferenciát tart az együttműködési lehetőségekről, amelyre Biró Rozália, Nagyvárad unitárius alpolgármesterasszonyát is meghívta városunk polgármestere.

Március 15-én templomunkban és a városi rendezvényen emlékezünk a Nemzeti Ünnep alkalmával.

Ugyanekkor megkezdjük a próbákat, a felkészülést a Passió előadására Nagypénteken, április 6-án.

Enyhe januári télből havas, nagy télbe zuhan az Alföld e része is. De nem alszunk a hó alatt, hanem folytatjuk eltervezett munkánkat, bár nehéz az élet itt is. Reméljük, Istenünk velünk lesz és megsegít.

Balázs László
mb. püspök-főjegyző

„Mindnyájan el fogunk változni...”

*„A fényes nap immár elnyugodott, a föld színe sötétben maradott, nappali fény éjjelre változott, fáradtaknak nyugodalmat hozott. Minden élő megy nyugalomra, az Istentől elrendelt álmra...
...Vessünk számot hát, édes Istenem, hogy lelkemet ne kelljen féltennem, hogy lehessen bátrabban szólnom, midőn meg kell előtted állanom.” (Csángó népi gyűjtés, énekes imádság)*

A 2012-es év januári egyetemes imahetének mottója a címadó bibliai idézet, versrészlet volt. Köztudott, hogy unitárius egyházunk csak megfigyelő státusszal szerepel a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa tagjainak sorában. Ennek ellenére minden évben rendszeresen megkapjuk az egyetemes imaheti részvételre a meghívást. Ahhoz, hogy „észrevételessük” magunkat, jelenlétünket minden hitelvi távolság ellenére is meg tudjuk mutatni, jó érzéssel veszünk részt ezeken az alkalmakon, nem Krisztus-hívóként, de Jézus követőiként.

Sokévi tapasztalatunk szerint a Krisztus-hívók egyházai nem köteleznek arra, hogy a számunkra hitelveinkkel össze nem egyeztethető előírások szerint vegyünk részt és szolgáljunk az imahét alkalmain. Füzesgyarmaton három felekezet gyakorolja az imaheti ökumenét: az ötezres lélekszámú református, a százas lélekszámú római katolikus és a félszáz lélekszámú unitárius gyülekezet.

Évekkel ezelőtt az imahétre megszületett egy énekgyűjtemény, amely évente változik, és évente tartalmaz unitáriusok által is énekelt zsoltárokat. Az imaheti útmutatóhoz is így állunk, min-

dig van benne több, unitáriusok által is vállalható és használt bibliai vers. Így volt ez az idei januárban is: „Az emberfia azért jött, hogy szolgáljon.” (Márk 10,45) „Engedj most, mert az illik hozzánk, hogy töltsünk be minden igazságot.” (Máté 3,15) „Győzd le a rosszat jóval!” (Róma 12,21) „Legeltesd az én juhaimat.” (János 21,17)

Erre az évre az ökumenikus istentiszteleti rend Lengyelországból érkezett hozzánk. A bevezető egy olyan jövőképet fogalmaz meg, ami számunkra is felvállalható, és ösztönözhet az ilyen alkalmakon való részvételre, ami sokakból számúzhatja az idegenkedést, amit az táplálhat, hogy nem vagyunk teljes jogú tagjai az Ökumenikus Tanácsnak, hogy nem hívnak ide vagy oda. Nekünk kell az alkalmat „áron is megvenni”, és megmutatni, hogy mi is a kereszténység családjához tartozunk. A keresztény-keresztyén egyház egységéről szólva így fogalmaz: „... az egység nemcsak a barátkozás és együttműködés kényelmes formája. Azt kéri tőlünk, hogy függesszük fel a köztünk lévő versengést. Meg kell nyílnunk egymás felé, fel kell ajánlanunk

ajándékainkat egymásnak, és tudnunk kell elfogadni.” Ezért érdemes közösen imádkozni!

A tájékoztató leír egy kedves, mély üzenetet hordozó lengyel szokást, amit érdemesnek tartok idézni: „... a karácsony esti vacsora előtt a család tagjai vagy a munkahely dolgozói egy tipikusan karácsonyi süteményt (oplatek) ajándékoznak egymásnak és fogyasztanak el együtt. A lengyelek számára ez a szokás olyan fontos akárhol is éljenek, hogy nemcsak különböző felekezetű hívek, hanem a nem-hívók is gyakorolják. Minden ember kap egy süteményt. Aztán az emberek úgy osztognak rajta, hogy egy másik ember ostyájából/kekszéből törnek le egy darabot és azt eszik meg. Eközben jókívánságokat adnak át egymásnak. A süteményen való osztás az egységet, a szeretetet, a megbocsátást fejezi ki azok közt, akikhez eljött a Megváltó. Bár ez nem úrvacsora, de hasonlít rá, és Jézus jelenlétét szimbolizálja, aki Betlehemben, a kenyér házában született, s aki az Élet Kenyerévé lett. Ha nincs oplatek vagy egyéb sütemény, akkor mindez kenyérrel is megtehető. Az egymásnak adott béke jelét

The Breaking of the Oplatek

Közkezdelt lengyel szokás „az oplatek megtörése”. Az „oplatek” az úrvacsorai ostyához hasonlóan kovász nélkül, lisztből készített, vékony, szögletes sütemény, melyre forma segítségével karácsonyi jeleneteket nyomnak. Habár szintén Krisztus áldozatára emlékeztető jelkép, az ostyától eltérően nincs megszentelve.

Az oplatekkel kapcsolatos hagyomány változó és világszerte gyakorolt a lengyelek körében. A Polish American Journal így ismerteti: Karácsony estéjén, az első csillag megjelenése után az apa kezébe veszi az oplateket, kettétöri, és az egyik felét az anyának adja. Majd mindketten letörnek egy kis darabot egymáséból, és egy meleg csók után hosszú életet, jó egészséget és boldogságot kívánnak egymásnak. Ugyanezt a szertartást megismétlik a gyerekekkel, a rokonokkal és az esetleg résztvevő vendégekkel is. Sokan az oplateket egy karácsonyi üdvözlét kíséretében elküldik távollévő szeretteiknek.

További beszámolók szerint vidéken színes oplateket adnak a háziállatoknak, felidézve a hagyományt, mely szerint Jézus születésekor emberi hangon szólaltak meg.

(A Polish American Journal és más internetes források alapján.)

más helyi szokások szerint is gyakorolhatjuk.” Mintha hiányozna ebből a szokásból és annak továbbadásából a hitbeli keményvonalasság, akár egy unitárius vallású ember szájába is adhatnók ezt a megfogalmazást.

Városunk imahetét mindenik felekezet a saját templomában kezdte és zárta január 15-én és 22-én. Kedden délután kezdtük a mi templomunkban a cikk elején idézett csodálatos csángó énekes imádsággal, egyelőre dallam nélkül. Minden lelkész a saját gyülekezetében vezette a liturgiát. Így én kezdtem nálunk, szokásom szerint versidézettel, felolvasva Reményik Sándor: Békesség Istentől című versét. Utánam Húse József katolikus plébános következett. Mindenik lelkész a saját énekét énekelte az ökumenikus gyülekezettel. Szolgálatát elvégezve, városunk új református lelkésze, Tóth Zoltán következett és zárta is a szolgálatok sorát. Közös elmondtuk az ökumenikus Miatyánkot. E sorok írója és felesége megzenésített vers előadásával járult hozzá az áhítat

emeléséhez. A végén mindenik lelkész áldást mondott, majd következett a mi „oplatek”-ezésünk. Sajnos, papilak és gyülekezeti terem hiányában a templom hátsó részében fogyasztottuk el a finomabbnál finomabb süteményeket, amiket híveink hoztak rendelés nélkül, és melegítettük fel magunkat forró teával. Másnap a katolikusok gyönyörű kápolnájában volt az istentisztelet, szentmise nélkül. A helyi plébános után a református lelkész következett, majd én zártam. Minden a bevált liturgia szerint folyt. Itt az „oplatek”-et felcsomagolták, mint Mikulás-csomagot, mert nekik sincs gyülekezeti termük. Az áldás előtt a katolikus plébános vezette református 8 tagú dalárda adott elő hitvalló énekeket a karmester gitárkíséretével, mi feleségemmel elénekeltek „Örök bíró, irgalmas Isten” kezdetű énekünket. Harmadnap (minden alkalommal délután 5 órától) a reformátusok gyülekezeti termében imádkoztunk. Itt másodikként jutottam szóhoz. Az áldás előtt ismét sze-

repelt a fenti dalárda, mi pedig Áprily Lajos: Imádkozom, legyen vidám című, általam megzenésített versét adtuk elő. Gazdagon megterített, „oplatek”-től roskadozó asztalok mellett folytattuk a barátkozást, ismerkedést az új lelkészi családdal is, terveztük a további ökumenikus lehetőségeket, alkalmakat, együttműködést.

Az új lelkésztest és lelkész-nő feleségét meghívtuk az alföldi búcsúnkra szászéki szolgálatot végezni. A lelkészek és segítők minden alkalomra autóval hoztuk és vittük a beteg, gyengélkedő, távolabb élő híveinket. Mi a feleségemmel még egy alkalommal szolgáltunk az imahéten. Pénteken délután 3 órától a 32 km-re lévő Dévaványa református gyülekezete hívott meg, ahol szabadon választott textus alapján szolgáltam, a végén pedig verses-énekes műsort mutattunk be a megjelent református testvéreinknek.

Balázsi László

Füzesgyarmati farsang

*„Kongatják a harangot:
Úzik már a farsangot!
Fussatok hát víg napok!
Tíz hete már, hogy vígsággal
Játszodtatok e világgal!”*

Február 19-én került sor egy ismételten csodálatos ünnepségre a füzesgyarmati egyházközségben, farsang vidám ünnepének alkalmából.

Az ünnepség 11 órakor vette kezdetét gyermek-istentisztelettel.

Ez alkalomból a 2007-ben konfirmált, a gyülekezetnek azóta is lelkes tagja, Csordás Gergő és keresztfia, Köleséri Martin hittanos teljesítettek szolgálatot az Úr asztalánál. Mindkettejüknek csodálatos élmény volt együtt szolgálni az összegyűlt hívek előtt.

„Amikor Martin a szentírásból olvasott olyan volt, mint ha magamat látnám, amikor először álltam itt kicsi fiúként a Biblia tanítását olvasva”- fogalmazta meg e sorok írója. Kovács Gréta középiskolás érdekes gondolatokat olvasott fel a farsang eredtéről, tartalmáról, céljairól.

A közös éneklések és imádságok után szinte már fokozhatatlan magasságokba emelkedett a gyerekek öröme. Az egyházközség hittanos, és a Margaréta Család

Egyesület gyermekei jelmezekbe bújva vonultak és verseltek a templom piacán. Színes kavalkáddá vált az ünnepség. Láthattunk vasutast, kakast, sárkányölő Szent György lovagot, dolgos szakembert, lány- és fiútigrist, királylányt, dülöngélő komédiást, bohócot, vezető mókamestert, ördögöt vagy épp rendőrt. Mindig felemelő érzés látni, hogy a gyerekek mekkora odaadással készülnek az ilyen és ehhez hasonló alkalmakra.

A gyerekek által előadott jelenet után a Margaréta Család Egyesület is megajándékozta nem csak a szereplőket, hanem minden jelenlévő farsangolót, amit megköszönünk az egyesületnek és a polgármesteri hivatalnak.

Isten házáat akkor foglalta el végképp a gyerekzsivaj, amikor a hagyományos szeretetvendégségre került sor. Az asztalok, mint

mindig, most is roskadoztak a hívek által felajánlott sütemények és ajándékok alatt. Miután Marika néni teája átmelegített mindannyiunkat és lakmározunk a finomabbnál finomabb desszertekből, süteményekből, sor került az ajándékok kisorsolására is. Természetesen ennek is a gyermekek örültek a legjobban, de remek alkalom volt ez a felnőtteknek is egy kis kikapcsolódásra. A lelkesedést

fokozta az is, hogy a Városi Tv felvette a műsort és két-két alkalommal Füzesgyarmaton és a közeli Körösladányban le fogja vetíteni!

A lelkész házaspár és családja, jelen esetben a (már másodszor) Kovácsné Czeglédi Mária Tünde presbiterasszony, testületi képviselő vezette Margaréta Családosok Egyesülete, a hívek szeretete és odaadása még rengeteg ilyen eseményt fog megteremteni a szá-

munkra. Alig várjuk a következő alkalmat, amelyet április utolsó vasárnapján fogunk tartani.

„Aztán elcsendesedett a színes fergeteg. A repkedő, kápráztató foszlányok lankadtan elültek, és a farsang után elkövetkezett a hosszú, szigorú böjt.”

Csordás Gergő
középiskolás diák

BUDAPEST

A Budapesti Unitárius Egyház-község február 2-án, csütörtökön nyitotta idei kulturális programjainak sorát. Az Érték+Őrző este keretében Tokos Zoltán gitárművész adott – rövid, közérthető magyarázatokkal kísért – hangversenyt, *Ibériai remekművek* címmel.

Az unitárius vallású Tokos Zoltán Kolozsváron született, ahol a

G. Dima Zeneművészeti Főiskolán kezdte felsőfokú zenei tanulmányait, majd Szendrey-Karper László gitárművész vezetése alatt fejezte be, a budapesti Zeneakadémián.

Még diákként kezdte el tanári munkáját a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola debreceni tagozatán, ahol már több mint három évtizede a gitártanszak vezetője. Tanult Costas Costiolisnál az Athéni Zeneművészeti Főiskolán, valamint mesterkurzusokon vett részt John Williams-nél és Leo Brower-nél. Koncertezett Európa számos országában, több kotta- és lemezkiadása van különböző országokban. Több mint tíz éve rendszeresen tanít Spanyolországban is. 2004-ben doktorált, azaz DLA fokozatot szerzett a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen.

A Nagy Ignác utcai templomos ingatlanunk gyülekezeti termében tartott hangversenyen Albéniz, de Falla, Torroba, Turina és Rodrigo alkotásai csendültek fel, nagy sikert aratva.

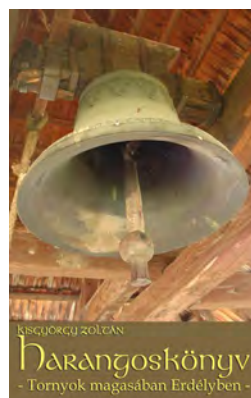
Két héttel később, február 16-án, csütörtökön este könyvbemutatót tartottunk: Kisgyörgy Zoltán *Harangoskönyv – Tornyok magasában Erdélyben* című, az erdővidéki Tortoma kiadó gondozásában megjelent kötetével ismerkedhettek meg az érdeklődők.

Az árközi születésű Kisgyörgy Zoltán geológia-földrajz szakon szerzett egyetemi diplomát. Előbb tanár volt Ozsdolán és Apácán, majd az erdővidéki szénbányák geológusa. Szakmája mellett – amely főleg a Székelyföld hasznosítható ásványi kincsei, az ásványvizek és mofettaágazók kutatására irányult – érdeklődése kiterjedt az ipar- és tudománytörténet, turisztika, hely- és művelődéstörténet, valamint a népművészet tárgyköreire is. Több mint kétszáz ilyen jellegű írása, cikke és tanulmánya látott napvilágot.

A szerző – a nagysikerű *Háromszéki vár-túrák kalauza* című könyve után – új művében a tőle megszokott igényességgel ismerte meg szeretett szülőföldje, a Háromszék történelmi korokat megélt harangjait, harangöntő iskoláit, a harangokhoz kapcsolódó mondákat, színes történeteket. Könyvét jellegzetes székely humor színezi, valóságos anekdota-kincs gazdagítja.

A könyvhöz készült DVD-n

egyszerre láthatjuk és hallhatjuk is jó néhány történelmi, értékes és híres harang, így a többi között a brassói Fekete Templom harang-jának hangját.

A könyvet a szerző mellett Kerekes Zoltán, a Csernáton TV szerkesztő-riportere mutatta be.

Február 18-án, szombaton délután családias hangulatú gyermekfarsangot rendeztünk: az egyházközségünkhöz tartozó 3-12 éves gyerekeket arra kértük, öltözzenek be különböző figuráknak, vegyenek álarcot, mondjanak verseket, énekeljenek, zenéljenek, adjanak elő monológokat – kinek mihez van kedve. Sós és édes sütemények, szendvicsek és üdítők mellett a felnőttek beszélgetni is tudtak egy kicsit, miközben az egyházközségi archívum számára fényképeken örökítették meg az eseményt.

Kulturális programjaink március-áprilisban is folytatódnak. A tervek között szerepel Dr. Hárdi István pszichiáter, kandidátus, egyetemi tanár előadása Szent Antalról; Tódor Csaba humoród-szentpáli lelkész könyvbemutatója, nagypénteki ökumenikus hangverseny és több kiállítás megrendezése.

Retkes Attila

A gyulai unitárius szórvány története az újraindulásig

„Mert akarom, hogy tudtokra legyen...” (Kolossé 2,1)

Mint ismeretes, 1848-ban az unitárius vallás is elnyerte a teljes jogúságot. Kossuth ezzel a gesztussal igyekezett – természetesen más egyházakkal közösen – az eddig félreállított felekezeteket a maga politikája mellé állítani. Az unitáriusok ezek után élhették a maguk életét, természetesen abban a körben, amit az évszázados hányattatás számukra meghagyott. Létszámban megfogyatkoztak, templomaik, nyomdaik nagy részét a törvény szerint át kellett adniuk a katolikus vagy a református egyháznak. Egyedül Erdélyben maradtak meg összefüggő tömbökben. A 19. század második felétől a Magyarországra felé való elvándorlás azzal a következménnyel járt, hogy Magyarországon kisebb-nagyobb szórványok jöttek létre. Olykor a más egyházakban fellángolt helyi viták vezettek arra, hogy unitárius közösségek alakultak. Hamarosán templomok, iskolák építéséről olvashatunk. Még a 19. század első felében is megkötések nehezítették a protestáns egyházakat, annak ellenére, hogy az 1792. augusztus 21-dikén elfogadott 1792. LIII. törvénycikk az unitáriusoknak is biztosította a vallásszabadságot és egyenlőséget. De már szeptember 25-dikén a helytartótanács előírta, hogy „... büntetendő, ha a protestáns szülő a reverzális miatt a római katolikus hitben nevelendő gyermekeit protestáns istentiszteletre vitte, vagy protestáns könyvet adott a kezébe.”

Az enyhülés jeleként kell felfogni a helytartótanács 14953. sz. rendeletét, amely a katolikus püspököknek megtiltotta, hogy magukat a protestánsok üldözésére kötelezzék. Ugyanis a pápának tett esküszövegben benne volt, hogy mindenféle protestánst üldözni fognak, de azért 1825. október 25-én királyi rendelet tiltotta meg a katolikus szülőknek, hogy protestáns nevelőt vagy tanítót alkalmazzanak gyermekeik mellé.

1844. szeptember 13-dikán terjesztette fel az országgyűlés azt a törvényjavaslatot, amelyben az unitáriusoknak is szabad vallásgyakorlást kértek. Ezt november 13-dikán V. Ferdinánd aláírásával szentesítette. Így emelkedett törvényerőre az utolsó rendi országgyűlésen – ami 1848. március 15. és április 11. között ülésezett – a vallásfelekezet egyenlőségét kimondó törvényjavaslat. (1848. XX. törvénycikk 1. §.)

1919 előtt városunkban 4-5 unitárius volt. Számuk az áttelepülések során kezdett emelkedni. Pontosan tudjuk, hogy 1921-ben Barabás István hódmezővásárhelyi lelkész tartotta az első unitárius istentiszteletet Gyulán, a nemrégien megszűnt 1. sz. Általános Iskola – akkor állami elemi iskola – egyik tantermében.

A húszas években évi 1-4 alkalommal volt isten-

tisztelet a református templomban. Józan Miklós, dr. Csíki Gábor, Bíró Lajos és Ferencz József felváltva jöttek Gyulára. 1923-tól Szász Domokos vendégei voltak. Pesten ez évben alakult meg a Magyar Unitárius Társulat június 20-dikán. Az igazgatóságnak vidéki tagja volt a gyulai dr. Ürmössy Károly ügyvéd, aki 1924-ben a keblitanácsnak lett a tagja.

A református egyházzal továbbra is jó volt a kapcsolat. 1924. január 20-dikán dr. Csíki Gábor lelkész köszönő szavaira így reflektált a református lelkész: „Jól esik ezt hallanunk és tudnunk, mert ez a jézusi szeretet megnyilatkozása az emberek között.”

1925-26-ban országos gyűjtést rendezett az unitárius egyház. Az adatok szerint Nádaai Fülöp, Mátéffy Domokos, dr. Ürmössy Károly és Szász Domokos járult hozzá a gyűjtés sikeréhez. Az abrudbányai leégett templom helyreállítására József Dezső adakozott. Ebben az évben József Dezső polgári iskolai tanár 4 gyereket tanított hittanra.

Az *Unitárius Értesítő* szerint a Duna-Tiszamenti Unitárius Egyházkör (ez akkor országos hatáskört jelentett) szerint 1929-től Szeged, Orosháza, Gyula és szórvényaik Hódmezővásárhelyhez fognak tartozni, míg Dévaványa, Mezőberény, Mezőtúr Füzesgyarmathoz. (Megjegyzem, hogy egy másik adat ezt a felosztást 1933-ra teszi.) Mindenesetre, a vidéki városokban a 30-as évek megerősödött a missziós munka. Két lelkészt állítottak erre a munkára, de Gyulán nem volt igazán rendszeres unitárius élet. Mutatja ezt az is, hogy az *Unitárius Értesítő* 1933. január 1-jei száma azt írja, hogy Gyulán beindul „a munka megszervezése”.

Az 1930-as népszámlálás szerint a megyében 517 ember vallotta magát unitáriusnak, Gyulán 30. Ennek ellenére ekkor rendezték az első szeretetvendégséget az Újvárosi Kör termében.

1931-33 kötött dr. Csíki Gábor szolgált be, de ő is csak ritkán tudott Gyulára jönni. Ezekben az években úgy látszik, hogy a gyulai szórvényba tetszés szerint hívták meg szolgálattételre a lelkészeket. Végül az egyház hivatalosan figyelmeztette a békési, csabai és a gyulai híveket, hogy tartsák be az 1929. évi egyházköri határozatot, mely szerint ezeken a helyeken csak a hódmezővásárhelyi lelkész szolgálatát vehetik igénybe. „Mindennemű lelkési funkciót a vásárhelyi lelkész tartozik elvégezni, s az ő tudta és beleegyezése nélkül e városokban más lelkész szolgálatot az egyházi törvények értelmében nem is végezhet.” Bizonyára rendeződhetek ezek a kérdések, mert a legközelebbi híradás szerint Bíró Lajos tudatja a hívekkel, hogy a havazás miatt nem tud az említett városokba utazni. Így már érthető, hogy rendezni kellett bizonyos szervezeti kérdése-

ket.

1934. október 7-dikén Bíró Lajos hivatalosan is megalakította szórványunkat. Előzőleg templomozás és úrvacsoraosztás volt. Bíró Lajos hódmezővásárhelyi lelkész elnöklete alatt a gyűlés kimondta a szórvánnyá alakulást. Szórványgondnok József Dezső lett, aki eddig is gondját viselte a híveknek. Jegyző: dr. Ürmössy Károly ügyvédjelölt. Gazdasági bizottság elnöke: Szász Domokos postafőnök, igazgatósági tag; tagjai: Gyarmati Domokos és Gyarmathy Gergely lettek. Vitéz Pusztay Rezső evangélikus kereskedő, aki szimpatizált az unitáriusokkal, egy kínai ezüst kelyhet ajándékozott a szórványnak. Szász Domokos javaslatára elhatározták, hogy hetenként egyszer összejönnek és egyházi énekeket fognak tanulni. Ez a tevékenység az idők folyamán ritkult, viszont gazdagodott azzal, hogy rövid áhítatot tartottak és elmélkedést olvastak fel.

Egy év múlva Szász Lenke és dr. Bíró Gábor ezüst kenyérsztó tálcát ajándékozott a gyülekezetnek, majd egy évre rá József Dezső boroskancsót, a Szász család pedig úrasztali kendőket. Később, a 25.

házassági évfordulójukra a kelyhet ezüstöztették. A klenódiumokat korábban a református egyház adta kölcsön, például 1930-ban, amikor Szász Erzsébet konfirmált. Erre az eseményre több mint 200-an jöttek össze a református templomba. Az istentiszteleten részt vett Harsányi Pál református esperes-lelkész és a község presbitériuma is. A református énekkar Kertész Lajos vezetésével szolgálta a gyülekezetet, majd Ürmössy Károly vendégül látta az ünnepeket. Sajnos Ürmössy Károly 1932-ben meghalt, 61 éves korában. Érdemeit és életét József Dezső méltatta.

1935-ben Brassóban meghalt József János tanító, unitárius kántor, Firtosváralja első hivatalos tanítója. Fiai Dezső, János és lánya Izsák Domokosné gyászolta. Következő évben jelent meg egy kis munkája „Firtosi rezedák” címmel. A kötet terjesztésében a szórvány is aktívan vett részt.

Folytatjuk!

Gyulai Pál – Paulus Julensis rector

A gyulai helytörténet-írás teljesen megfelelkezett egy jelentős unitárius személyről, Gyulai Pálról – vagy ahogy a latin nyelvű egyháztörténetben szerepel: Paulus Julensisről. Az unitárius egyháztörténet is csak kevés adatot jegyzett fel róla, pedig a reformáció iskolakultúrájában fontos szerepe lehetett a 16. században.

Ki volt Gyulai Pál? Mindenesetre nem szabad összetévesztenünk az erdélyi politikussal, abafáji Gyulai Pállal, mint ahogy nem tévesztendő össze a névazonosság okán Gyulai Pál íróval sem.

Mit lehet hát tudni erről a Gyuláról elszármazott tanult emberről, aki a hitújító Dávid Ferenc közvetlen munkatársa volt évekig?

Több forrás is bizonyítja származását: „Gyulai Pál a magyarországi Gyula városából származott, gyulafehérvári iskolaigazgató s az istenegység védelmezője volt” – írja Kénosi az egyháztörténetben. Ezt erősíti meg Andreas Illia, *A különféle népek és vallások eredete Dáciában* című latinul írt művében: „Gyulafehérvárt az iskolafenntartás joga Biandrata kezében volt, és az iskola élére

1560-ban a magyarországi Gyulaváráról elnevezett Gyulai Pál került.”

Más adat így tesz említést származásáról: „... miképpen Gyulai Pált Magyarországból választották meg a fehérvári iskola igazgatójává.”

Szinnyei József a *Magyar írók élete és munkái* című óriási terjedelmű lexikonában tudni véli, hogy „... miután a török 1666-ban Gyulát elfoglalta Gyulafehérvárra menekült, és az ottani unitáriusok rectora, vagyis igazgatója volt a gyulafehérvári unitárius iskolának.” Ismerjük társigazgatója nevét is: Óvári Benedek, tanártársa pedig a szász Gregor Wagner volt. Szinnyei bizonyára téved, amikor azt írja, hogy a török 1566-os támadása után menekült Gyulafehérvárra, mert Heltai *Historia* című művéhez latin nyelvű epigrammát írt, ami 1566-ban jelent meg.

Hogy hol végezte tanulmányait, nem tudjuk. Gyermekéveit Gyulán kellett hogy töltse, iskoláit is itt kezdhette el. A gyulai iskola neki is jó alapot adhatott. Az itteni iskola minőségére utal az a tény, hogy 1526 előtt Békés megyéből

63 diák tanult külföldi egyetemen, s ebből 56 volt gyulai. Feltételezhető, hogy Padovában tanult. Egyelőre biztosat nem tudunk. Mindenesetre az 1568-as fehérvári hitvitán mint már rektor vett részt Dávid Ferenc oldalán, aki ekkor még evangélikus püspök volt. Társai voltak az olasz Giorgio Biandrata, János Zsigmond orvos, Basilius (Balázs) István kolozsvári prédikátor, Hunyadi Demeter nagyenyedi rektor. A viták hevében formálódott érvrendszerük az unitárius elv mellett.

Maga a fehérvári unitárius skola nem volt hosszú életű. János Zsigmond 1571-ben meghalt, a jezsuiták 1579-ben telepedtek meg a városban. Az unitáriusok valószínűleg erőszaknak engedve – mint ahogy máshol is történt Erdélyben – átadták az iskolát a jezsuitáknak.

Gyulai Pál oktatói munkáját Kolozsváron folytatta, ott is halt meg. Sírja valahol a Házsongárdi temetőben lehet.

Talán a jövőben több adat kerül elő erről a Gyuláról messze került, művelt, irodalmi tehetséggel is megáldott unitárius iskolaigazgatóról, hitvitázóról.

*Gyarmathy Zsolt
szórvány jegyző*

Unitárius, polgár, demokrata

A száztíz éve született Szent-Iványi Sándor emlékezete

Száztíz éve, 1902. január 18-án született a 20. század egyik jelentős, nagy hatású magyar unitárius teológusa és közéleti személyisége, Szent-Iványi Sándor. 1947-től haláláig (több mint három és fél évtizeden át) amerikai emigrációban élt, ezért itthon sokáig a nevét sem lehetett kiejteni. A politikai rendszerváltozás óta eltelt bő két évtizedben sem sokat olvashattunk róla, így régi adósságot igyekszünk törleszteni, amikor legalább felvázoljuk pályáját és teológiai munkásságát.

Szent-Iványi Sándor régi háromszéki unitárius család sarjaként született Marosvásárhelyen, ahol édesapja törvényszéki bíró volt. Elemi és középiskolai tanulmányait szülővárosában végezte, majd 1920-ban kezdte meg tanulmányait a kolozsvári Unitárius Teológiai Akadémián. Négy év múltán az egyház a világhírű Harvard Egyetem teológiai főiskolájára küldte, ahol magiszteri fokozatot szerzett. Az Egyesült Államokban ismerkedett meg későbbi feleségével, a magyar származású Jelinek Olga Jolandával – házasságukat Isten két leánygyermekkel (Éva, Elaine) áldotta meg. Hazatérése után, az agg Ferencz József püspök és Boros György egyházi főjegyző javaslatára kolozsvári egyházközségi lelkésszé nevezték ki a huszoneves fiatalembert, akinek szószéki szolgálatai nagy elismerést arattak.

Erdélyi pályakezdés

A fiatal Szent-Iványi Sándor a teológián kötött baráti szövetséget a lánglelkű mészköi unitárius lelképásztorral, Balázs Ferencel, és közösen indították útjára a *Tizenegyek* című irodalmi antológiát (1923). Mint Cseke Péter irodalomtörténésznek a témával foglalkozó monográfiájából (*Tizenegyek – Egy antológia elő- és utóélete*, 2003) tudjuk, Balázs Ferenc, Dobai István, Finta Zoltán, Jakab Géza, Jancsó Béla, Kacsó Sándor, Kemény János, Maksay Albert, Mihály László, Szent-Iványi Sándor és Tamási Áron „közös fellépése meghatározó jelentőségű volt nemcsak az erdélyi, hanem az összmagyar irodalom szempontjából is. A *Tizenegyek* elsőként vetettek számot az erdélyi irodalom megváltozott történelmi helyzetével, a sajátos erdélyi (főként székely) értéktartományok feltárására törekedtek.” Szent-Iványi három elbeszéléssel vett részt a kötetben, s az ezt követő években is voltak szépirodalmi kísérletei: *Még csak egy félév az élet* című novelláskötete 1928-ban jelent meg Kolozsvárott. Lelkészi tevékenysé-

ge és irodalmi szerepvállalása mellett ebben az időben már rendszeresen foglalkozott hitoktatással és az unitárius ifjúság erkölcsi és kulturális nevelésével; éveken át elnöke volt az Unitáriusok Ifjúsági Szövetségének. Az Egyházi Képviselő Tanács megbízásából nyolc évig (1929–1937) szerkesztette az *Unitárius Közlönyt*, és négy éven át (1929–1933) az *Unitárius naptárt*.

Az időközben püspökké választott Boros György szorgalmazására Szent-Iványi Sándor az 1930-as évek elején teológiai tanári kinevezést kapott: hat éven át a gyakorlati teológia különböző szaktárgyait adta elő, amelyek közül a homiletika (szónoklattan) és a poimenika (lelkigondozás) állt különösen közel hozzá. Ebben az időben sorozatban jelentette meg teológiai műveit, amelyekben – talán amerikai tanulmányainak hatására is – nyitott szemléletével, bátor témaválasztásával tűnt ki. Ez utóbbinak jellegzetes példája a *Jézus emberarca* című kötet (1929), amelynek előszavában Szent-Iványi kifejti: „A Jézus istensége körül kétezer éven át állandóan kísértő szellemi harcok mindent termettek, csak áldásos eredményt, élő hitet nem soha (...) Az unitáriusokat úgy jellemezni, mint akik a Jézus istensége és testi feltámadása elleni örökös tiltakozásban élnek meg hivatásukat, téves. A különbség egyedül az, hogy míg más felekezetű keresztény testvéreink e tételre látszanak alapítani mindent, addig mi ezt a történelem kérdésének tartjuk csupán (...) Hogyan lehet az élet áldás-csúcsához, a valóságos tapasztalat gazdagságához, Istennel való személyes találkozáshoz eljutni? Ez a mi kérdésünk.”

Nyolc évvel később, *Jézus gyógyításai* címmel jelentetett meg igen alapos, szerteágazó forranyagra épülő „lélektani tanulmányt”, s témaválasztását azzal indokolta, hogy „Jézus

gyógyításainak a kérdése Jézus jellemének és küldetésének értékelésére nézve elhatározó fontosságú. Különösen is az számunkra, akik nem a halál, hanem az élet Jézusát hirdetjük és szeretnők követni.”

A Jézus életével és tanításával foglalkozó munkák mellett Szent-Iványi Sándor Kolozsvárott két alapos és jól használható egyháztörténeti és dogmatikai áttekintést (*Az unitarizmus lényege* – 1932, *Az unitarizmus fejlődése* – 1935) is kiadott, miközben *Világosság felé – Elmélkedések* című filozofikus esszégyűjteménye 1935-ben Budapesten látott napvilágot. Pszichológiai érdeklődésének másik bizonyítéka a *Dávid Ferenc és a tömeg* című „tömeglélektani tanulmány”, amely a *Keresztény Magvető* folyóirat különlenyomatainak sorában jelent meg, s amely a kolozsvári kerek kő legendájából kiindulva vizsgálja egyházalapító püspökünk személyiségének, szónoklatainak kortársaira gyakorolt hatását. Ennél hagyományosabb kiadvány az a beszéd- és agenda-gyűjtemény, amelyet *Áldott percek* címmel jelentetett meg (Kolozsvár, 1935).

Magyarországi tevékenysége

Az 1930-as évek végén Szent-Iványi Sándor elviselhetetlennek érezte a háború felé sodródó Erdély zaklatott politikai légkörét, s ezért – teológiai tanári pozícióját feladva – Budapestre költözött, ahol az idős Józan Miklós püspöki vikárius mellett hitoktatói állást vállalt.

Nyilvánvaló, hogy ez a beosztás (és a vele járó javadalmazás) lényegesen alacsonyabb volt képzettségénél és korábbi pozíciójánál. Mégis nagy ügybuzgalommal vetette magát a munkába, s a hitoktatáson kívül hamarosan az egyházközségi kórus szervezésével, illetve az *Unitárius Értesítő* című kiadvány szerkesztésével is megbízták. Emellett rendszeres angol nyelvoktatást és pszichológiai előadások tartását is vállalta a Nagy Ignác utcai templomban. Budapesti szolgálatának első időszakában társszerkesztője volt *Az unitárius élet munkásai* című kötetnek (1940), amely rövid tanulmányok segítségével mutatta be az unitarizmus elmúlt évszázadainak jeles személyiségeit János Zsigmond fejedelemtől Berde Mózesig. Hitoktatói munkájához kapcsolódott *Az áhítat kis könyve* című, még Kolozsvárott összeállított gyűjtemény (1934), a nyári szünidőre távozó unitárius ifjaknak szóló valláserkölcsei tanítófüzet, az *Útravaló* (1940), valamint az *Első valláskönyvem – Imák versben és prózában* című gyűjtemény (1942), amit Ujvári Lászlóval közösen állított össze. Az angolszász unitárius teológi-

ai gondolkodás hatása mutatkozik meg *A keresztény imádkozás* című teológiai és lélektani tanulmányában (1940), amellyel párhuzamosan több angol nyelvű unitárius értekezést is magyarra fordított – ezek közül néhány az *Unitárius Kis Könyvtár* című sorozatban jelent meg.

Józan Miklóst 1941 őszén püspökké választották, s így negyvenkét évig tartó budapesti lelkesítő szolgálata befejeződött. A Budapesti Unitárius Egyházközség presbitériuma és közgyűlése 1941. november 30-án két jelölt közül Szent-Iványi Sándort választotta vezető lelkésszé. 1942 és 1945 között a II. világháború borzalmai mellett belső támadásokkal is szembe kellett néznie – ezeket Szaniszló József *A Budapesti Unitárius Egyházközség története a jegyzőkönyvek tükrében* című könyve a vonatkozó keblitanácsi és közgyűlési jegyzőkönyvek alapján részletesen feldolgozta. Mindezeket figyelembe véve Szent-Iványi komoly érdeme, hogy a rendszeresen megtartott istentiszteletek és kazuáliák (keresztelések, esketések, temetések) mellett 1944 őszéig a hitoktatás és a valláserkölcsei nevelés is szinte zavartalanul folyt az egyházközségben. A korábbinál rendszeresebbé tette a családlátogatásokat, s 1943 őszén az ő kezdeményezésére hozták létre – a Nagy Ignác utcai bérház egyik első emeleti lakásából átalakítva – a Budapesti Unitárius Egyházközség gyülekezeti termét, amely azóta több száz kulturális és közösségi rendezvénynek adott otthont.

A német megszállás (1944. március 19.) után az antifasiszta (és antikommunista) meggyőződésű Szent-Iványi Sándor – vállalhatatlan döntésektől és azok beláthatatlan következményeitől tartva – már nem hívta össze az egyházközségi közgyűlést és presbitériumot, hanem aktívan bekapcsolódott az üldözött zsidók mentésébe, emellett angol és amerikai hadifoglyokat bújtatott. A Pajor Szanatóriumból 1944 végén csaknem száz üldözöttet menekítettek a Nagy Ignác utcai templomos ingatlanba, majd a lelkésznek – Kelemen Béla gondnokkal és néhány presbiterrel közösen – sikerült elérni, hogy a Svájci Nagykövetség angol, magyar és orosz feliratú tábláit kihelyezhették a templomházra, illetve a Högyes Endre utcai Misszióházra, amelyek ezáltal védetté váltak. Szent-Iványi 1945 elején csatlakozott a Magyar Függetlenségi Frontot létrehozó öt demokratikus párt egyikéhez, a nem sokkal korábban alapított – az emberi szabadságjogokra fókuszáló, szabadelvű programot hirdető – Polgári Demokrata Párthoz (PDP). Rövidesen a párt budapesti szervezetének elnöke, illetve – Teleki

Géza vallás- és közoktatásügyi miniszter mellett – a PDP operatív vezetője, Teleki lemondása (1945. július 27.) után pedig pártelnök lett. Itt érdemes megjegyeznünk, hogy ebben az időben a PDP alelnöke is vallását gyakorló unitárius volt: Supka Géza (1883–1956) régész, művészettörténész, író és újságíró, az első Ünnepi Könyvhét (1929) kezdeményezője.

Szent-Iványi Sándort 1945. április 2-án beválasztották az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe, emellett 1945-1946-ban tagja volt az Országos Nemzeti Bizottságnak és a Budapesti Nemzeti Bizottságnak, valamint a Magyar Vöröskereszt elnöki tisztségét is betöltötte. Az 1945 őszi választásokat követően pártja nagy-budapesti listájáról bejutott az Országgyűlésbe, s ezzel egyidejűleg a Fővárosi Tanácsnak is tagja lett. Politikai tevékenységének részletesebb értékelése jelentősen meghaladná cikkünk kereteit, de feltétlenül érdemes leszögezni: a totalitárius rendszerek ellen harcoló, elkötelezett demokrata volt, aki tevékeny részt vállalt az 1945 utáni újjáépítésben, a kommunista rémuralom előtti rövid demokratikus periódus közéletében.

Az amerikai emigráció évtizedei

Szent-Iványi Sándor – szerteágazó politikai szerepvállalása mellett – 1945-ben püspöki helynökként az Unitárius Egyház magyarországi (Duna-Tisza-menti) egyházkörének vezetője, illetve az ideiglenesen létrejött Egyházi Intéző Bizottság elnöke lett, ezért a Budapesti Unitárius Egyházközségben mind gyakrabban az idősebb pályatárs, Barabás István másodlelkész helyettesítette. 1946. szeptember 15-én, a székelykeresztúri zsinaton Szent-Iványi indult a püspöki tisztségért, de Kiss Elekkel szemben alulmaradt. Ez év őszén – angliai unitárius egyházközségek meghívására – a szigetországba, majd amerikai állampolgárságú feleségét követve hamarosan az Egyesült Államokba utazott, és soha többé nem tért vissza Magyarországra. Kezdetben csak fizetés nélküli szabadságot kért a Budapesti Unitárius Egyházközségtől, majd 1949-ben valamennyi tisztségéről lemondott. Ugyanebben az évben megkapta az amerikai állampolgárságot, s bár az emigrációs politikától igyekezett távol tartani magát, vezetőségi tagja lett a Magyar Nemzeti Bizottmánynak, és ebben a minőségében – Kosuth Lajos után – ő volt a második magyar politikus, aki felszólalhatott az amerikai szenátusban.

1947-től – mint egy visszaemlékezésében maga Szent-Iványi írta – ismét az volt a legfontosabb célja, hogy unitárius lelkészként

szolgálhasson. A chicagói Meadville Lombard Theological School posztgraduális hallgatójaként doktori címet szerzett, miközben éveken át Bostonban, a Jamaica Plain negyedben található unitárius egyházközség világi elnöke volt (valójában szószéki szolgálatot is végzett). Rövid ideig a First Parish of Sudbury Unitarian Universalist Church-ben helyettesített, majd 1952-ben már „valódi” lelkészi kinevezést kapott, s ettől kezdve huszonhárom éven át, nyugdíjba vonulásáig Lancasterben (Massachusetts állam) a First Church of Christ Unitarian lelkipásztora volt. Az 1653-ban, Észak-Amerikába kivándorolt puritánok által alapított, ma is működő egyházközség – amelynek honlapján (<http://www.firstchurchlancasterma.org>) szép és gazdag történelmi áttekintés is olvasható – az unitárius-univerzalista hitelveket követi, a kereszténység legfontosabb tanításait humanista gondolatokkal ötvözi. Szent-Iványi Sándor a hatvanas-hetvenes években is számos angol és magyar nyelvű teológiai tanulmányt írt. *A magyar vallásszabadság* című kötete 1964-ben jelent meg New York-ban. 1981-ben, a zeneszerző születésének centenáriumán *Bartók Béla és az unitáriusok* címmel foglalta össze Bartókhoz fűződő személyes emlékeit. Mint ismert, a 20. századi európai zeneszerzés talán legnagyobb gényusa 1916-ban, harmincöt éves korában lett unitárius; akkor hatesztendős fia, ifj. Bartók Béla mérnök-geodéta pedig 1971-től a Magyarországi Unitárius Egyház főgondnoka volt.

Szent-Iványi Sándort lelkészi hivatása mellett 1955-ben az Amerikai Magyar Könyvtár és Történelmi Társulat vezetőjévé választották, majd az 1950-es évek végétől az Amerikai Erdélyi Szövetség vezetőségi tagja volt. Tevékeny szerepet vállalt az Éltető Lajos és Ludányi András által 1967-ben, Louisiana államban alapított (ma is működő) Magyar Baráti Közösség (Hungarian Communion of Friends) tevékenységében. Ennek ékes bizonyítéka, hogy a magyar értékek megőrzésére és továbbadására vállalkozó, kettős (magyar-amerikai) identitású közösség a saját szellemiségét unitáriusnak nevezte – nem vallási értelemben, hanem a felekezetünkre mindenkor jellemző szabadságszeretet, türelem és racionális gondolkodás jegyében.

Szent-Iványi Sándor 1983. október 16-án, hosszas betegeskedés után, 82 éves korában hunyt el Lancasterben. Az amerikai unitárius-univerzalisták folyóirata, a *UU World* szép és terjedelmes cikkben méltatta fordulatokban gazdag pályáját, jelentős teológiai életművét.

Vagyok, ami vagyok

I. Korintus 15,10

interjú

Nemrég az a javaslat futott be a szerkesztőségünkbe, hogy jó lenne időnként interjút készíteni közösségünk egy-egy tagjával, hogy ezáltal is megismerjük egymást mi, akik ritkán találkozunk, és így erre alkalom alig adódik. Új rovatunkban remélhetőleg be tudunk mutatni időnként egy-egy arcot a hozzá tartozó vonásokkal, hogy az embert is megismerhessük a vállalt feladat vagy tisztség mögött.

Az egyik javaslat-tevő Zoltán Csaba volt. Csaba jól ismert a magyarországi unitáriusok körében. Általában élenjár új kezdeményezések kiötölésében és megszervezésében. Legyen az karitatív jellegű, mint a Gondviselés Segélyszervezet akciói; külföldi kapcsolat-ápoló, mint a portlandi látogatások szervezése; művelődés szervező, mint az Érték+Őrző estek; közösségi alkalmakra új lehetőségeket teremtő, mint a mostani magyarkúti ingatlan rendbetétele, stb. Csaba széles kapcsolati körrel rendelkezik, és amit kiötöl saját iniciatívából, nagy erőbedobással meg is szervezi. Ezzel egyrészt jogos elismerést szerez – és néha kétségeket támaszt egyesekben, hogy vajon jó irányba húzza-e esetenként önerőből a közösség szekerét. Ez nem is lehet másként. Elismerve tehát, hogy ilyen emberek nélkül sovány lenne a közösségi élet, mindjárt visszafordítottam rá javaslatát: mi lenne ha te lennél az első meginterjúvált személy? Amint reméltem, Csaba ezt is készséggel bevállalta, és amint az alábbiakból kiderül nem volt nehéz dolgom kihúzni belőle, hogy ki is ő.

Gazdag Árpád

Csaba, te Magyarországon születtél, itt végezted iskoláidat, mégis úgy ismertelek meg, mint egyikét a legelkötelezettebb unitáriusoknak. Meséljél erről valamit!

Köszönöm az elismerést, bár az elkötelezettséget nem lehet mérni – és szerencsére számos elkötelezett tagja van egyházunknak. Akadnak köztük olyanok is, akik néhány éve tértek be, mert vallásunk hitvallását, értékrendjét és hagyományait más vallásénál közelebb érezték magukhoz.

Az egyház iránti ragaszkodás, szeretet, felelősségérzet, az elkötelezettség nem attól függ, hogy honnan jövünk, hol születtünk, hol nőttünk fel, hanem hogy hová tartunk. Persze fontosak az életünk során a világról szerzett tapasztalatok, élmények, példák és minták, amit a családban, az iskolában vagy más közösségekben látunk.

Ami engem illet, felnőtté válásom óta identitásom egyik legfontosabb eleme unitárius hitvallásom. Bár jómagam már Magyaror-

szágon születtem és nőttem fel, de drága jó Nagypámnak és Édesapámnak köszönhetően, akik még Erdélyben születtek, erőssé vált bennem az erdélyi földhöz és emberekhez való kötődés, a velük való együvvé tartozás érzése. Esetemben az egyházhoz és a család erdélyi gyökereihez való ragaszkodás egyértelműen családi neveltetésemnek köszönhető, és ezért a legnagyobb hálával tartozom szüleimnek, nagyszüleimnek.

Persze nem csak a család hagyományainak őrzésére, továbbvitelére tanítottak meg, hanem sok másra is, például arra, hogy amit vállalom szívvel-lélekkel végzek, és a lehető legtöbbet tegyem meg annak a közösségnek érdekében, amelyet képviselek, vagy amely vezetőjének megválasztott, legyen szó akár munkahelyről, iskoláról, egyházzal vagy sportról.

Csaba, ami az elkötelezettséged mérését illeti: mi 1990-ben települtünk át Magyarországra, így megismerkedésünk idején még nagyon kevés anyaországi unitáriust ismertem. Mikor is volt ez, emlékszel még?

Azt hiszem 2001-ben találkoztunk, amikor Kászoni József összehívott pár embert és a püspö-

Zoltán Csaba, mint a magyarkúti ingatlan gondnoka december elején, a harangláb átépítésére verbuvált, nagyrészt unitárius-szimpatizáns csapattal.

ki irodában leültünk egy beszélgetésre. Rád nem emlékszem biztosan, de Rózsával, kedves pároddal akkor fedeztük fel újra egymást. Távoli rokonok vagyunk, és még a 70-es évek végén találkoztunk Nagyajtán. De ugye ez a kérdés személyes volt és nem az interjúba szántad?

De igen. Jobban utánagondolva, ez 1998-ban volt, akkor még megvolt a Fordunk, azzal látogattunk meg titeket óbudai házatokban. Ez télen volt, nyáron kijöttetek hozzánk, és az almafa alatt flekkeneztünk. Erre emlékszem. Meg arra, hogy azon a bizonyos gyűlésen a püspöki irodában Rózsa nagy izgalommal súgta oda nekem: Ezt az embert ismerem, rokonom! Volt Ajtán is, biztos, hogy ő az! Aztán a szünetben kiment az előtérbe, hogy megszólítson. Akkor ez egy megújulási időszak volt, új csapat szerveződött... Te mikor kapcsolódtál bele először az egyházi életbe?

A konfirmációm és második kislányom születése között eltelt 16 évben csak a négy nagy egyházi ünnep alkalmából látogattam el a Nagy Ignác utcai templomba. Fia-tal családapaként teljesen lekötött a család, az otthonteremtés és a munka. Zoltána lányomat néhai Bencze Márton püspök úr keresztelte a Hőgyes Endre utcai templomban. A keresztelőt követő ebéden püspök úr azzal a kéréssel fordult hozzám, hogy vállaljak presbiteri tisztséget a Budapesti Unitárius Egyházközségben. Természetesen igent mondtam, és még abban az évben presbiterre választott a közgyűlés. Ebben az időben a persbitériumnak körülbelül

Dr. Lőrincz Ernővel Magyarorszávon

30 tagja volt, és nem játszott aktív szerepet az egyházközség életének alakításában, a fontos döntések meghozatalában és új kezdeményezések elindításában. Sokkal inkább egy olyan fórum volt, amelyen a gondnok és a lelkes tájékoztatta a presbitereket az egyházközséggel kapcsolatosan hozott döntésekről és eseményekről. Ezért ezt a 2001-ig tartó hétéves időszakot nem tekintem aktív egyházközségi munkám részének.

Az egyházközséghez való viszonyom gyökeresen 2000 végén változott meg, akárcsak sok más presbiter társamé is. Történt ugyanis, hogy Kászoni József tiszteletes mintegy 20-25 egyházközségi tagot meghívott egy kötetlen beszélgetésre, hogy megvitassuk az egyházközség helyzetét, jelenét és jövőjét.

A meghívottak korábbi presbiterek, véleményükkel, munkájukkal vagy anyagi támogatásukkal az egyházközséget segítő hívek voltak. Kászoni tiszteletes úr ismertette a jövőre vonatkozó elképzeléseit, amit a jelenlévők döntő többsége támogatott. Annak érdekében, hogy az új tervek megvalósításához új emberek is bekapcsolódjanak az egyházközség vezetésébe, döntés született arról, hogy teljes körű tisztújításra kerüljön sor az egyházközségben.

A 2001. márciusi közgyűlésen presbiterre választottak, a 150 szavazásra jogosult jelenlévő közül a legmagasabb szavazati aránnyal, 134 támogató szavazattal. Ettől a közgyűléstől számítom aktív részvételemet az egyházközség munkájában. Mivel egy évre rá megválasztott gondnokunkat, dr. Bardócz-Tódor Andrást az egyházvezetés fegyelmi határozattal öt évre eltiltotta egyházközségi tisztségvállalásától, megüresedett gondnoki tisztségének betöltésére engem kért fel a presbitérium.

Egy rendkívül nehéz, mozgalmas, de szép, fejlődő és előremutató időszak volt az évezred első évtizede egyházközségünk életé-

ben, sok eredménnyel, kudarccal és csalódásokkal. De ez már egy más történet.

Ez nagyon átfogó és a témát ki-merítő válasz volt! Akkor most váltunk: mondjál valamit szakmai pályafutásodról! Benyomásod szerint hivatásodat is ilyen – ha megengeded, hogy ezt a jelzőt használjam – maximalista és a részletekre is kiterjedő figyelemmel űzöd.

Hogy hogyan végzem szakmai munkámat, arról a főnökeimet kellene megkérdezni. Kérdéssel két nagy hibámra mutattál rá: a maximalizmusra és arra, hogy sokszor belemerülök a részletekbe. Egyik sem jó, egyik sem hatékony.

Az üzleti életben azt tapasztalom, hogy azokból lesznek sikeres vezetők, vállalkozók, akik egy bizonyos mértékig felületesek, gyorsan döntenek, hogy úgy mondjam, gyorsan dobják tovább a labdát a szervezeten belül. A mai felgyorsult világban a gyorsaság, a hatékonyság fontosabb, mint a precíz, átgondolt, igényes minőségi munka.

Ez a mai világ nem az én világom. 100 évvel ezelőtt kellett volna élnem. Múltkor a Budai Várban sétálva újból megcsodáltam a régi épületek szépségeit, apró részletekig kidolgozott kődíszítéseit. Elgondolkoztam: vajon ma ki alkot ilyeneket, ki rendel meg ilyen munkákat? Senki. Míg ezeket a régi épületeket évszázadok múlva is csodálni fogja az emberiség, a ma épülők másodperces epizódok lesznek az emberiség történetében.

Igyekszem munkámat igényesen, mondhatjuk úgy, hogy maximalista módon elvégezni. Véleményem szerint az elvégzett munka minősége minősíti magát az embert. Magas színvonalú munkát várok el munkatársaimtól, családtagjaimtól és környezetemtől is. Ezzel persze néha örületbe is kergetem őket.

De hogy kérdésedre is vála-

szoljak, közgazdász vagyok. Édesapám és anyai Nagyapám is közgazdasági egyetemet végzett, és most érettségiző leányom, Zoltána is a Corvinus Egyetemre tart. Pályaválasztásomat nagyban befolyásolta Édesapám, aki egy rendkívül racionális és praktikus ember. Történelem-földrajz szakon szerettem volna továbbtanulni, de Édesapám meggyőzött, hogy a közgazdász pálya jobb perspektívákat nyújt, mint a bölcsészet. Azt kell mondanom, hogy igaza volt, és köszönettel tartozom neki, hogy erre a pályára terelt.

Az egyetem után egy állami külkereskedelmi vállalatnál helyezkedtem el, ahol 17 hónapot iraki kiküldetésben töltöttem.

A rendszerváltás után a szakosított külkereskedelmi vállalatoknak leáldozott, ezért pénzügyi területen folytattam pályafutásomat. Egy 120 millió dolláros befektetési alapnál befektetési igazgatóként dolgoztam 13 évig, ahonnan 2003-ban távoztam. Négy magyarországi befektetés fűződik nevemhez: a Petőfi Nyomda Rt., a Resti Rt., a NABI Autóbuszipari Rt. és a RÁBA Rt. Ezekbe a cégekbe a befektetési alap, amelynél dolgoztam 40 millió dollárt fektetett be. Büszke vagyok arra, hogy mind a négy befektetés sikeres volt, a vállalatok eredményesen működtek fejlődtek és az alap is jelentős hozamot ért el a befektetéseken.

2004-ben egy rövid ideig a Pannonplast Rt. elnök-vezérigazgatójaként egy 2500 fős cégcsoportot irányíthattam. Szép szakmai feladat volt, de rendkívül embert próbáló is.

2006 óta egy közreműködéssel létrejött pénzügyi vállalkozás, a Start Zrt. vezérigazgatója vagyok, amely garanciát vállal kis- és közepes vállalkozások tőkebefektetéseire, hiteleire és elnyert támogatásaira. Ez az első munkahelyem, ahol a céget annak alapításától vezethetem. Megadtott az a lehetőség, hogy a társaságot a munkatársak felvételétől a

munka megszervezéséig és a tevékenység folyamatos bővítéséig magam irányítsam. Így sikerült egy olyan csapatot, munkakörülményeket és működési rendszert létrehoznom, amely „maximalista” elvárásaimnak megfelel és eredményesen működik.

Fontos hangsúlyoznom, hogy világ életemben alkalmazott voltam, még ha vezetői pozícióban is. Nem vagyok vállalkozó típus, mint ahogyan az emberek 95%-a sem. Hiányoznak belőlem azok a tulajdonságok, pozitívak és negatívok egyaránt, amelyekkel sikeres vállalkozóvá válhat valaki.

Összességében azt mondhatom, hogy meg vagyok elégedve eddigi karrieremmel és még nem is vagyok a végén.

Csaba, úgy látom minden jelzõt szerényen visszautasítasz, mint a negatív teológusok Isten meghatározását. Itt engedj meg egy kérdést, ami felmerült míg válaszaidat olvastam. Valamikor, ismeretséged kezdetén kérdeztelek, hogy mit jelent számodra unitárius vallásod. Akkor azt válaszoltad: hagyomány tiszteletedet, családi és székely gyökereidet. Azt is hozzátetted: ezen túl nem érdekel „a filozófia”. Én ezt akkor megjegyeztem, és pragmatikus típusnak könyveltelek el. Néhány válaszod ezért most egy kissé meglepetésként ért. Azt kérdezem tehát: az elmúlt több mint tíz évben, életed első félvszázadának végéhez közeledve, változott-e ez a hozzáállásod?

Valóban pragmatikus ember vagyok, mondhatnám úgy, hogy két lábon állok a földön. Szeretem a gyakorlatias dolgokat, nem vagyok filozofikus, sztoikus alkat. Mindazonáltal humán érdeklődésűnek tartom magam, érdekel a történelem, a szociológia, a politika, egy kicsit a pszichológia is. Szeretném megfejtetni az emberek együttélésének, a társadalmi folyamatoknak a mozgató rugóit. Ahogy múlnak az évek, ahogy egyre több tapasztalatra teszek szert, kezdem

jobban átlátni hogyan működik az ember és a társadalom. Ugyanakkor elvont dolgok nem tudnak lekötni.

Ami vallásos meggyőződésemet illeti, sokat nem változtam az elmúlt tíz évben. Továbbra is hiszek Isten létezésében és egyre többször érzem ennek jelét. Azt is megkérdőjelezhetetlennek és megváltoztathatatlanak tekintem, hogy unitárius vagyok és az is maradok. Ez a hitem. Ezen nem kell sokat gondolkodni, mert a hit nem racionális.

A mai ember egyre kevésbé tiszteli a hagyományokat, szinte minden emberi törvényt, szabályt felülvizsgál, vitat, átértelmez. Ez egyrészt egy progresszív jelenség, de ugyanakkor elvesznek azok a kapaszkodók, biztos pontok az életben, amelyekre mindig számíthatunk, támaszkodhatunk.

Ahogy Dávid Ferenc mondta: A hit Isten ajándéka. Igen, a legnagyobb ajándék: hit Istenben, hit az emberekben. Unitáriuságom valóban identitástudatom egyik legfontosabb eleme. Egyrészt utal származásomra, az erdélyi székely gyökerekre, másrészt az unitárius vallás toleranciája, dogmamentessége teljes összhangban van szabadságszeretemmel. A facebookon magamról írt bemutatkozásom így kezdődik: Magyar, Székely, Unitárius, Férfi, Apa, Társ, Gyermeke, Testvér, Közgazdász. Majdnem ebben a sorrendben. ☺

Hát ez vagyok én.

Felnézve Balázs Ferencre Mészkon

A Gondviselés Segélyszervezet karácsonyi élelmiszersegély akciója

A Gondviselés Segélyszervezet a tavalyi évhez hasonlóan a 2011. évi ünnepkörben is karácsonyi szeretetsomagokat juttatott el nagycsaládosok és egyedülálló nyugdíjasok részére. Ezúttal a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületének elnöksége és a Gondviselés Segélyszervezet elnöksége közös felhívásban fordult a magyarországi unitárius közösséghez, hogy tartós élelmiszer adományaikkal segítsék az arra rászorulókat.

A felhívásra a Budapesti Unitárius Egyházközség mintegy 20 tagja közel 100.000 forint értékben adományozott konzerveket, tésztát, édességet, valamint tisztálkodó szereket.

A tárgyi adományokat a Segélyszervezet 200.000 forint értékben vásárolt tartós élelmiszerrel egészítette ki, így a 2010. évi 24 csomaggal szem-

ben tavaly már 30-at tudtunk összeállítani. A csomagok felét nagycsaládokhoz, másik felét egyedülállókhoz juttattuk el postai úton, illetve a gyülekezeti lelkészekén keresztül.

A Budapesti Egyházközség nyolc, a Füzesgyarmati Egyházközség három, a Pestszentlőrinci Egyházközség 12, míg a Beregi Szórvány hét csomagot igényelt nehéz sorsú híveinek. A segélycsomagok összesen 90 lélek számára jelentettek szerény ajándékot a karácsonyi és újévi időszakban.

Az anyagi segítségnél is fontosabb, hogy megajándékozott testvéreink tapasztalhatták és érezhették az egyházközségek gondoskodását és szeretetét. Több megajándékozott család megható levélben köszönte meg, hogy hittestvéreik nem felleltek meg nehéz helyzetükről és lehetőségük szerint

segítettek mindennapi gondjaikon.

A Gondviselés Segélyszervezet ezúton is hálás köszönetet mond az élelmiszert adományozó híveknek, a résztvevő egyházközségek elöljáróinak, valamint a Segélyszervezet önkénteseinek, akik a szállításban és a csomagok összeállításában közreműködtek, továbbá a Duna-Tisza Menti Unitárius Szórványegyházközségnek, amely a vásárolt élelmiszerek költségét állta.

A Segélyszervezet elnöksége ezúton is biztatja a többi egyházközséget is, hogy az idei karácsonyi ünnepkörben ők is vegyenek részt a segélyakcióban, adománygyűjtéssel és a rászoruló hívek felkutatásával.

Zoltán Csaba elnök

Balassi Bálint

Hymnus tertius ad Spiritum Sanctum, pro felici conjugio

(Harmadik himnusz. A Szentlélekhez, boldog házasságért)

A Szentháromságnak harmadik személye,
Szerelemnek Isten szerint gerjesztője,
A jó házasságnak ki vagy bölcs szerzője,
Szívek szentelője.

Szentlélek Úristen, Te ki jókat osztasz,
Megkeseredteket örömmel látogatsz,
Félelmes szíveket bátorsággal áldasz,
Síralmast vigasztalsz.

Régi szentek házasságát Te szerzedetted,
Az én szívemet is csak Te ébresztetted,
Egy árva szép szűzhöz mostan gerjesztetted,
Érnem ezt engedted.

Könyörgök Teneked, hogy szentelj meg engem,
Tulajdon templomod hogy lehessen lelkem,
Szeplő nélkül tiszta legyen én életem,
Lakozzál Te bennem.

Add meg azt is társul énnekem boldogul,
Akit mostan kérek Tőled, én Uramtul,
Hadd vehessek búcsút immár bánatimtul,
Legyek víg ezentúl.

Áldj meg mindkettőnket igaz szerelemmel,
Jó, ép egészséggel és szent félelemmel,
Kétség és versengés közülünk vesszen el,
Éljünk csendességgel.

Te regulád szerint hogy igazán élvén,
Hozzánk tartozókkal imádunk dicsérvén,
Téged, vigasztaló Szentlélek Úristen;
Mindörökké, Amen.

Székelyharisnya

A székelyharisnya juhnyírással

kezdődött. A lenyírt gyapjút venyigekosarakban vitték a patakra, és házilag főzött szappannal, lúgos vízzel a lehető legtisztábbra mosták. Vigyáztak, hogy a gyapjútincseket a kosárból a víz el ne sodorja.

A megszáritott, megmosott gyapjút a fésülőbe vitték, melyet nagyanyám szép egyenletesre megfont a hosszú téli estéken. Megfigyeltem, hogy a guzsalyára feltett fonni-valót az ajkaival és a sodrást végző ujjával szabályozta egyenletesre, időnként meg is nyálazta a tincseket, és ha pozdorja került a keze ügyébe, azt a másfél fogával eltávolította. Ez csak a kenderne-mű guzsalyokon volt érvényes.

A gyapjú fonásakor a tincseket az ajka alatt az álla csücskével szabályozta egyenletesre. A gyapjút nem nyálazta meg.

A szép egyenletes gyapjúfonalat megszótták és singgel megmérték. Ekkor már lehetett tudni, hogy hány harisnya jön ki belőle. A ványoltatás következett, ami sokszor meglepetést okozott, mert úgy összement a szőttemény, hogy a háziasszony csak csodálkozott, hogy elszámolta magát. Olyan tömöltre kalapálta a ványoló, hogy abaposztó lett belőle, melyet ha ollóval elvágtak, akkor sem foszlottak ki a szálai. Színes jelt varrtak a posztó mindkét végére, hogy ne cserélődjék el a ványolóban, és ne lehessen megkurtítani a kelmét.

Következett a harisnya csinál-tatása. Nagyapám a hóna alá tette a posztót. Magához vett egy gomolyag „sirített” kendercér-nát, egy rossz fekete kalapot és engem is magával vitt András-falvára, ahol a barátja, Gagy-i Dénes bácsi volt a harisnyaké-szítő mester. A fekete kalapot

azért vitte, mert abból vágták azt a pántlikát, amivel a haris-nya szárának a fehérségét hosszan megtörték, mintegy megkülönböztetés gyanánt a más vidékek viseletétől.

Székelyszentmiklósról men-tünk át a két Kedén, majd a Zsidó hegy mellett ereszked-tünk be Andrásfalvára. Nagy-apám parolázott a barátjával, de én úgy elfáradtam, hogy már akkor, hat évesen elhatá-roztam, hogy nekem soha nem kell székelyharisnya. Nem is mentem többet nagyapámmal harisnyát szabatni. Amit csinál-tatott, azt is nélkülem hozta ha-za.

Nagyanyám, Nagyapám ré-gen elporladtak. Nem fonják a gyapjat és nem szabatják a ha-risnyát. Az is igaz, hogy foga-dalmamat nem volt nehéz betartani, mert a székelyharis-nya is átminősült-vedlett far-merba.

Gondolkozom azon, hogy csak az én időmben is micsoda változáson ment át az öltözkö-dési kultúra! Ha lesz globális felmelegedés, akkor lehet, hogy a fügefalevél is sorra ke-rül...

Székelyandrásfalva mai főutcája. A falut 1680 körül birtokosa Gyulai Lajos gróf telepítette Brassó környéki román telepésekkel. Sf. Archangeli ortodox temploma 1848-ban épült a korábbi, 1772-ben épített templom helyett. Tornya a 17. századból való.

A falutól délre fekvő sírkertben temették el 1869-ben gr. Gyulai Ferenc császári kamarást. 1910-ben 418 lakosából 317 román, 60 magyar és 41 cigány volt.

A trianoni békeszerződésig Udvarhely vármegye Székelykeresztúri járásához tartozott. 1992-ben 146 lakosából 106 román, 35 cigány és 5 magyar volt. Társközségeivel együtt 1457 lakosából 1008 magyar, 336 román és 113 cigány volt.

Wikipedia

200 éve született a nagy angol regényíró, Charles Dickens (1812. február 7. – 1870. június 9.)

A viktoriánus korabeli angoloknak a legmegfelelőbb szórakozás a regényolvasás volt „hisz az emberek családiasak, ott-honülők, megszentelik a hosszú vasárnapokat, évszázadok bibliaolvasása türelmes és buzgó olvasókká nevelte őket” írja Szerb Antal *A világirodalom története* című művében. Az olvasó ezt a családias hangulatot kapja meg Dickens alkotásai-ban.

Az író a maga eszközeivel támogatta a korabeli elmaradott társadalmi viszonyokat bíráló és azokon javítani akaró személyiségek törekvését (pl. az unitárius John Fiel-den parlamenti képviselő-nek a gyári munkát szabályozni célzó javaslatát is támogatta).

Dickens szerette az embereket. Az író részvét-tel kíséri alakjai sorsát, együtt érez velük, s ezt megérzi az olvasó is. Is-ten országát kéri számon, amelynek a földre kellett volna jönnie. Emberbará-ti szentimentalizmusát és szociális érzékenységét unitárius hitvallása is erő-síti. Ez az érzelmiség és emberközpontúság áthat-ja és elevenné teszi regé-nyei légkörét (műveiben minden tárgy átlényegül, él, és részt vesz az érzel-

mekben). Dickensnél az érzés előbb, mint a gon-dolat. Regényei csodála-tos melodramák. Hősei igen szélsőségesek: vagy rendkívüli jók, vagy igen gonoszak. Igazi népi író, hiszen az olvasóközönsé-gé vágyait, érzéseit szó-laltatja meg műveiben. Azért csodálták, mert „megrázóan tragikus és könnyfakasztóan komi-kus emberekről írt”. Re-gényeiben mintha maga az elégedetlen tömeg szó-lalna meg. Azt mondja el, amit a kor egyszerű embere, az alsó középosztá-ly érzett a kor visszaélé-seivel szemben.

Hősei nem forradalmi-ak, mértéktudók, és a nép józanságát tükrözik. Ezek a hősök a regénytől függetlenül is élnek. Nem mennek át belső át-alakuláson, időtlenek és valóságosak. Valóságosabbak, mint a halandó emberek.

Leghíresebb műve a *Copperfield Dávid*, aki lé-nyegében maga az író. Dickensben mindig is megmaradt valami a kisfi-úból, aki meséin keresz-tül látja a világot. Az ő szemén keresztül szemlé-li a környezetét is.

A dickensi táj a nagy-város: a zárt világú, kö-dös London, ahol mindig tél van, köd és éjszaka. A regényekben sajátos han-gulata van ennek a város-nak.

„A dickensi hangulat karácsony jelképében csú-csosodik ki” írja Szerb Antal. „Az író életérzése abból a biztonságból tá-plálkozik, amelyet a barát-

ságos, jól fűtött szoba nyújt a téli éjszakában.”

Charles Dickenst unitá-rius nagyjaink közé sorol-juk, hisz jó 15 évig aktív unitárius gyülekezeti tag volt. Az író amerikai út-ján ismerte meg az ameri-kai unitáriusok akkori vezetőit, akik a nyugati unitáriusok legnagyobb-jai a mai napig. Köztük volt Channing, a prédiká-tor, Emerson, a filozófus és Longfellow, az ismert költő. Itt ismerke-dik össze Dickens és Longfellow, barátságuk egy életre szól. Ameri-kai útjáról hazatérve Di-ckens éppen Channing halála évében, 1842-ben lép be a londoni Little Portland utcai unitárius gyülekezet tagja közé. Rendszeres hallgatója a gyülekezet városzerte is-mert papjának, Edward

Tagartnak.

1858-ban Dickens el-került az unitárius gyüle-kezet környékéről, így tagsága is megszűnt, de szellemében unitárius maradt. Továbbra is tar-totta a híres unitárius lel-kész barátjával a kapcsolatot, családi összejöveteleket szervez-tek. Unitárius kapcsola-tai alatt írta három jelentős művét is, a Ka-rácsonyi éneket, és a Ne-héz időket, valamint a leghíresebb regényét a *Copperfield Dávidot*.

Dickens munkássága az alkotói ösztön diadala volt. Nem megfigyelé-sekből, nem kimondot-tan élményekből alkotott, hanem teremté műveit, mint fa a maga gyümölcsét.

Felhős Szabolcs

Hablot Knight Browne (1815-1882) egy illusztrációja, az első *David Copperfield* kiadásból. A művész 25 évig dolgozott Dickens-el együtt Phiz művésznéven. Az író tíz művéhez készített illusztrációkat.

